

**MÄLARDALENS HÖGSKOLA
ESKILSTUNA VÄSTERÅS**

Ljudbok i undervisningen

En kvalitativ studie kring lärares attityder till ljudbok i undervisningen
i svenska i årskurs 7-9

Audiobooks in the classroom

A qualitative study on teachers' attitudes towards the use of audiobooks in the
classroom when learning Swedish in grade 7-9

Elinor Löfstaf

Akademien för utbildning, kultur
och kommunikation

Svenska

Självständigt arbete i svenska

Avancerad nivå

15 hp

Handledare: Annaliina Gynne

Examinator: Håkan Landqvist

Vårterminen 2019

MÄLARDALENS HÖGSKOLA ESKILSTUNA VÄSTERÅS

Akademien för utbildning
kultur och kommunikation

SJÄLVSTÄNDIGT ARBETE

SVA412 15 hp

Vårterminen 2019

SAMMANDRAG

Elinor Löfstaf

Ljudbok i undervisningen

En kvalitativ studie kring lärares attityder till ljudbok i undervisningen i svenska i årskurs 7-9

Audiobooks in the classroom

A qualitative study on teachers' attitudes towards the use of audiobooks when learning Swedish in grade 7-9

2019

Antal sidor: 43

Syftet med studien är att undersöka hur de tillfrågade lärarna använder ljudboken i klassrummet i svenskämnet i grundskolans senare år. Därtill undersöks i vilket syfte ljudböckerna används, samt vilka fördelar respektive nackdelar lärarna ser med ljudbok i undervisningen. Utifrån en kvalitativ enkätundersökning samt semistrukturerade intervjuer med svensklärare som arbetar i grundskolans senare år framkom att tillfrågade lärare är positiva till att använda ljudböcker i klassrummet. Detta eftersom lärarna menar att ljudboken kan bidra till bland annat ökad läsmotivation, utökat ordförråd och möjlighet att upptäcka nya genrer. De frågetecken och nackdelar som nämns av respondenterna kretsar främst kring hur man praktiskt arbetar med ljudboken. Slutsatsen är att ljudböcker används alltmer i undervisningen i svenska och främst som ett substitut eller komplement för högläsning.

Nyckelord: [högläsning, högstadiet, ljudbok, lyssna, läsa, multimodalitet, ungdomar]

Innehåll

Sammandrag	2
1 Inledning.....	4
1.1 Syfte.....	5
1.2 Uppsatsens disposition	5
2 Bakgrund och tidigare forskning	5
2.1 Definition av begrepp.....	6
2.2 Styrdokument och övrig bakgrund	6
2.3 Multimodalitet i undervisningen	7
2.4 Högläsning i skolan.....	8
2.5 Ljudboken i undervisningen	10
3 Metod och material.....	13
3.1 Urval enkätundersökning	13
3.2 Urval intervjuer	15
3.3 Genomförande av enkätundersökning.....	15
3.4 Genomförande av intervju.....	16
3.5 Databearbetning och analysmetod.....	17
3.5.1 Enkätundersökning.....	17
3.5.2 Intervjuer	18
3.5.3 Forskningsetiska aspekter	18
3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet.....	19
4 Resultat och analys.....	19
4.1 Resultat och analys av enkäter	20
4.1.1 Hur kan ljudboken användas i undervisningen?	20
4.1.2 Fördelar med ljudbok i undervisningen	22
4.1.3 Nackdelar med ljudbok i undervisningen.....	25
4.2 Resultat och analys av intervjuer.....	27
4.2.1 Ljudboken i undervisningen.....	27
4.2.2 Ljudbokens syfte	29
4.2.3 Fördelar respektive nackdelar med ljudbok i undervisningen	30
4.2.4 Övrig multimodalitet i undervisningen	31
5 Diskussion	31
5.1 Metoddiskussion.....	31
5.2 Resultatdiskussion	33
6 Avslutning	35
Referenser.....	37
Bilaga 1: Missivfrågor enkätundersökning	40
Bilaga 2: Enkätfrågor	41
Bilaga 3: Missivbrev intervjuer.....	42
Bilaga 4: Intervjuguide.....	43

1 Inledning

Under den väsentligt längsta perioden av mänsklighetens existens har människan levt i en muntlig kultur. Genom att berätta för varandra har människor kunnat reflektera över händelser och satt dem i ett sammanhang, vilket enligt Henricsson och Lundgren (2016:11) ger möjlighet att skapa mening för oss själva och varandra. Det är därför inte märkligt att ljudbokens popularitet har vuxit sedan den introducerades och att den 2006 blev utsedd till årets julklapp. Idag är tillgängligheten stor i och med ett flertal appar som ger läsaren möjlighet att lyssna till ljudböcker via mobiltelefonen (Load2hear 2019).

I Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11, (2018:6) anges att undervisningen ska anpassas efter elevernas olikheter och deras olika förutsättningar för inläring. I kursplanen för svenska årskurs 7-9 (Lgr 11 2018:257) anges att alla elever i undervisningen ska möta skönlitteratur från olika tider och delar av världen. Det är tydligt att skönlitteratur är av stor vikt i skolan och att det också är viktigt att alla elever har möjlighet att ta del av och tillägna sig skönlitteratur. Under min utbildning och mitt arbete i årskurs 5-9 har jag sett hur ljudböcker har påverkat elevers motivation och vilja att läsa mer, att prova nya genrer och svårare böcker. Utöver detta har jag påverkats av det stora antal elever som sliter med läsning men som blivit hjälpta av ljudboken. Jag har sett hur ljudböcker fått elever i läs- och skrivsvårigheter och med låg läsmotivation att gå från icke-läsare till att konsumera ljudbok efter ljudbok. Elever som tidigare inte ville öppna en bok har lärt sig förstå och tolka texter på samma nivå som övriga elever. Jag tror att ljudboken är viktig för elevers lärande och att den ger lärare en möjlighet att bedriva läsning och högläsning på sätt som tidigare inte gjorts. Jag tror att ljudboken kan skapa en gemensam förståelse för varandra och att den kan vara ett sätt att skapa ett lugn, en trygghet och en gemensam grund i klassrummet.

I och med appen Legimus har möjligheten att tillägna sig skönlitteratur för elever i läs- och skrivsvårigheter ökat markant. Många lärare förespråkar ljudböcker för elever med läsnedsättning och Myndigheten för Tillgängliga Medier (MTM) menar att ljudboken kan ge stor vinning för dessa elever. Det visar sig dock efter stort sökarbete både enskilt och med hjälp av bibliotekspersonal att forskning saknas kring ljudbokens bruk på gruppnivå i klassrummet. Hur och varför använder lärare ljudböcker?

1.1 Syfte

Uppsatsens syfte är att undersöka hur ljudboken används på gruppnivå i svenskundervisningen några skolor i Sverige i årskurs 7-9. Vidare undersöks i vilket syfte tillfrågade lärare använder ljudboken i undervisningen.

Frågeställningar:

På vilket sätt använder lärare ljudboken i klassrummet på gruppnivå?

I vilket syfte används ljudboken i klassrummet på gruppnivå?

Vilka fördelar ser lärare med ljudboken i klassrummet?

Vilka nackdelar ser lärare med ljudboken i klassrummet?

1.2 Uppsatsens disposition

Uppsatsen är delad i sex delar. Inledningsvis presenteras syftet med undersökningen och vilka frågeställningar uppsatsen önskar besvara. Därefter följer bakgrund och tidigare forskning där styrdokument och information kring vikten av högläsning och ljudbokens möjligheter och begränsningar tas upp. Här lyfts också multimodalitet i undervisningen och hur elever lär sig på olika sätt genom olika lärstilar. I den tredje delen presenteras uppsatsens metod och hur urval till enkäter och intervjuer skett samt hur insamlad data behandlas. I den fjärde delen presenteras resultatet av undersökningen tillsammans med en analys av materialet. I del fem diskuterar jag resultatet av undersökningen. Uppsatsen avslutas med ett förslag för fortsatt forskning kring ljudböcker.

2 Bakgrund och tidigare forskning

Här följer en begreppsdefinition och därefter lyfts tidigare forskning och bakgrund för arbetet. Vidare framförs fördelar med högläsning och vad högläsning kan innebära för eleverna. Tidigare forskning om högläsning och multimodalitet utgör också den teoretiska utgångspunkten för denna uppsats. Dessutom tas problematiken med tillgängligheten av ljudböcker för skolor upp.

2.1 Definition av begrepp

I denna undersökning behandlas *ljudbok* och *talbok* likställt. Skillnaden mellan ljudbok och talbok finns enligt Myndigheten för Tillgängliga Medier (u.å.1.) i upphovsrättslagen. Myndigheten för Tillgängliga Medier ansvarar för att alla, oavsett läsnedsättning eller annan funktionsnedsättning, har tillgång till både litteratur och samhällsinformation. MTM distribuerar bland annat talböcker för elever i den svenska skolan. Enligt egen utsägo distribuerar de och tillgängliggör lättläst litteratur som inte finns på den kommersiella marknaden. De arbetar tätt samman med skolbibliotek för att elever med funktionsnedsättning ska kunna läsa och lyssna till skönlitteratur och faktaböcker (Myndigheten för Tillgängliga Medier u.å.1., u.å.2., u.å.3.).

Legimus (2019a) skriver att talboken produceras med offentliga medel, vilket är anledningen till att endast personer med funktionsnedsättning har rätt att läsa denna typ av bok. Nationalencyklopedin (u.å.) menar att ljudböcker ofta läses in av författaren som skrivit boken eller en skådespelare. Ljudboken behöver inte överensstämma med originalboken, den kan till exempel vara förkortad eller ha kapitel som kommer i annan följd än vad de gör i boken. Detta skiljer ljudboken från en talbok, som alltid inläses exakt som den trycka boken.

Eftersom det i denna undersökning inte är aktuellt att separera talbok från ljudbok har jag valt att använda ljudbok som övergripande term. Där det är av vikt att skilja mellan talbok och ljudbok har detta gjorts.

Myndigheten för Tillgängliga Medier (u.å.2) skriver att *Legimus* dels är MTM:s digitala bibliotek och dels namnet på läsappen som används för att läsa talböcker. I Legimus kan elever söka, låna och ladda ned de böcker som finns tillgängliga. Med appen kan eleven läsa direkt på läsplatta eller i mobil. Appen är kostnadsfri. Webbplatsen legimus.se innehåller också olika typer av tillgängliga medier, så som talböcker, e-böcker och punktskrift. Legimus (2019b) skriver att endast de som har läsnedsättning kan låna och läsa böcker via deras app eller hemsida. Myndigheten för Tillgängliga Medier (2016) säger att det idag finns ungefär 120 000 böcker i olika format i appen Legimus. De skriver också att talboken i appen Legimus ofta innehåller både tal och text, så att eleven kan följa med i texten samtidigt som de hör dem.

2.2 Styrdokument och övrig bakgrund

I Läroplanen för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet 2011, Lgr 11, (2018:6) anges att undervisningen ska se till elevernas behov och att hänsyn skall tas till elevers olika

förutsättningar. Dessutom ska ett särskilt ansvar tas för elever som på olika sätt har svårigheter att nå målen för undervisningen. Vidare står det i Lgr 11 (s.257) att elever genom bland annat läsning ska få tilltro till sin språkliga förmåga. I kursplanen för svenska årskurs 7-9 anges att alla elever i undervisningen ska möta skönlitteratur från olika tider och delar av världen. Vidare ska elever ”i mötet med olika typer av texter, scenkonst och annat estetiskt berättande [...] ges förutsättningar att utveckla sitt språk, den egna identiteten och sin förståelse för omvärlden”. (Lgr 11 2018:257) Det är således tydligt att skönlitteratur är en viktig del av den svenska grundskolan och att det också är viktigt att alla elever har möjlighet att ta del av och tillägna sig skönlitteratur.

Tillgängligheten på ljudböcker i skolan varierar. Elever i behov av särskilt stöd har tillgång till talböcker och ljudböcker via Legimus. Övriga elever och lärare har dock inte tillgång till Legimus, de får istället vända sig till betaltjänster. Vid kontakt med två av de största leverantörerna för app-baserade ljudböcker, Nextory och Storytel, säger båda att de per idag inte har abonnemang för skolor. Nextory skriver att i dagsläget finns inget sådant abonnemang och de vet inte heller om något sådant kommer att utvecklas i framtiden. Storytel skriver i princip samma sak, deras abonnemang är personliga och någon särskild lösning för skolabonnemang finns inte just nu (Storytel 2019, Nextory 2019). Vad gäller den tredje stora ljudboksleverantören på den svenska marknaden, BookBeat, finns möjlighet att lyssna till deras ljudböcker i skolan. Företaget meddelar att man hittills arbetat på en ”case by case-basis” där skolor får olika lösningar beroende på behov. Exempelvis har det funnits möjlighet att köpa presentkort som elever har kunnat utnyttja. Dock har BookBeat börjat se på abonnemangslösningar för skolor och hoppas på att ha ett specialabonnemang för skolor inom kort (BookBeat 2019).

2.3 Multimodalitet i undervisningen

Säljö, Liberg och Lundgren (2017:193) skriver att digitaliseringen i samhället bjuder på ändringar i undervisningen. Eleverna måste utveckla olika typer av digitala kompetenser och i detta arbete är det viktigt att se på de multimodala möjligheterna som finns. Utöver detta anges i Lgr 11 (2018:6) att undervisning ska anpassas utifrån varje elevs behov, vilket gör det än viktigare för lärare att känna till möjligheter som finns med multimodalt lärande, eftersom multimodal undervisning ofta ger möjligheter att anpassa materialet.

Linikko (u.å.) skriver för Skolverket att tillgängligheten till olika digitala medier i skolan har gjort att multimodaliteten i undervisningen exploderat. Dock, skriver Linikko, är inte

multimodalitet begränsat till digitala verktyg. För multimodal undervisning är det viktigt att tänka visuellt, taktilt och auditivt. Författaren nämner att ju fler delar läraren har med i sin undervisning, desto mer stimulerande blir undervisningen för eleverna. Det som kan användas är till exempel röstens styrka och intonation, olika färger och perspektiv, olika material samt att visa med kroppen. Därutöver kommer exempelvis musik och ljudeffekter.

Hallin (2017), specialist i språk-, läs- och skrivsvårigheter hos barn och ungdomar, skriver i onlinetidningen Språkforsknings blogg att digital litteracitet omfattar att kunna hantera dator, mobil eller läsplatta. Dessutom innebär digital litteracitet förmågan att både hitta och analysera eller värdera information via olika former för digital teknik. Detta, skriver Hallin, är något alla behöver för att klara att leva i dagens samhälle. Enligt Hallin ser forskare att digitala medier kan vara underhållning, men också ett tillfälle för både språklig övning och informationsbearbetning. Hallin skriver att flera studier visat vikten av att läsa böcker tillsammans för att kunna diskutera innehållet och ord. Hallin anser att motsvarande effekt absolut kan uppnås vid diskussioner kring rörlig media, videoklipp och digitala böcker.

2.4 Högläsning i skolan

Medan forskning kring ljudbokens användande i undervisningen för helklass tycks vara lästräknad, finns det en mängd litteratur kring högläsningens fördelar. Molloy (2008:91, 95) skriver att det finns ett flertal olika metoder då en text skall introduceras och påbörjas i ett klassrum. Ett av dessa sätt är högläsning. Molloy menar att högläsning passar mycket bra i läsovana klasser eftersom de elever som är lässvaga får hjälp att läsa texten, hon anser också att det att läsa och prata om olika ord bidrar till att stärka elevens ordförråd.

Hasselbaum (2006:5-9) lyfter också fram fördelar med högläsning. Bland annat menar hon att de elever som inte har med sig läsning hemifrån får en möjlighet att dyka in i skönlitteraturen och de får en väg in i språket. Vidare skriver Hasselbaum att de böcker som högläses kan vara svårare än de böcker elever själva kan läsa, vilket jag tolkar som positivt för utveckling av ordförråd och förmåga att reflektera över texten. Hasselbaum anser att högläsning stimulerar elevernas fantasi och skapar ett intresse för böcker, dessutom kan högläsning bidra till en lugn stund där eleven får öva sin koncentration. Utöver detta menar Hasselbaum att sammanhållningen i klassen kan öka i och med den gemensamma läsoplevelsen samt att högläsning kan vara ett avbrott i en annars stressig vardag. Eleverna får en stund att sitta lugnt, stressa ned och ändå känna humor och spänning.

Norström (1997:21, 29) skriver att avläsningen för vissa elever kan vara så jobbig att innehållet i texten förloras och eleven kan tycka att läsning endast är jobbigt. Därför kan högläsning hjälpa elever att komma in i materialet och få en läsupplevelse. Norström anser att även äldre elever får fördelar av högläsning. Han menar att det är lätt att samlas kring en uppläst bok och att det skapar en härlig känsla, trivsel och gemenskap. Utifrån egen erfarenhet har författaren märkt att elever varvar ned vid högläsning. Högläsning, säger Norström, kan vara ett sätt att fånga en klass och att skapa ett intresse för läsning. Vidare menar författaren att högläsning lockar till vidare läsning och gör böcker eftertraktade. Författaren påpekar också att läsarbetet består av flera delmoment där högläsning är en viktig del. Det skapar en variation i undervisningen och genom uppläsning kan gruppen få en gemensam referensram från vilken klassen sedan kan ha givande samtal. Norström är övertygad om att de flesta elever i årskurs 7-9 kan förstå en uppläst och diskuterad bok bättre än de förstår en bok de läst på egen hand.

Chambers (2011:53-71) skriver att det muntliga berättandet är outhärligt när elever ska utvecklas till läsare. Genom högläsning guidar läraren eleverna. Läraren stödjer eleverna så att de kan nå sitt nästa steg i läsutvecklingen. Chambers menar att högläsning gör att eleverna kan lyssna till svårare texter och förstå texter de annars inte skulle kunna förstå eller kunna läsa. Vidare lyfter Chambers vikten av att läsa tillsammans för att känna sig som en del av en gemenskap. Högläsning som gemensam upplevelse skapar starka band. Efter högläsning bör ord och innehåll diskuteras, vilket gör att eleverna får en bättre förståelse för texten.

Elwér (2017:1, 6-7) skriver att många elever har en låg avkodningsförmåga och på grund av detta måste de läsa texter som är enkla, vilket inte utmanar elevernas läsförståelse. Därför är högläsning ett bra sätt för att arbeta med läsförståelse, genom högläsning kan elever nämligen lyssna till texter de själva inte skulle kunna läsa. Utöver detta skriver författaren att eleverna också får träna på förståelsen av skriftspråk. Men Elwér menar att det inte räcker med högläsning, läraren måste också prata om innehållet med eleverna. Genom att tala om texten tränas eleverna på läsförståelse. Läraren och eleverna bör tillsammans träna på att göra inferenser samt att tillsammans göra texten meningsfull. Detta sätt att arbeta har enligt Elwér gett effekter på elevernas förståelse för att göra inferenser, förståelse för texten och en utveckling av elevernas ordförråd.

Axelsson (2016) skriver att "litteracitet är ett övergripande begrepp som omfattar alla aktiviteter som i ett socialt sammanhang kan kopplas direkt eller indirekt till skriven text" (s.1). Här ligger enligt Axelsson olika samhällens och också språkgemenskapers normer och värderingar kring när, var och hur man både läser, skriver och talar om en text. Författaren nämner att man i Sverige förr uppskattade utantillkunskaper, medan man idag menar att

reflektion och analys av texter är av större vikt. Vidare skriver Axelsson (s.2) att då läraren högläser en text ökar elevernas läsupplevelse och eleven får information kring uttal och satsmelodi. Dessutom utvecklas enligt författaren elevens vardagsspråk. Axelsson anser att det kan vara positivt att lära eleverna att säga ”stopp” då läraren läser ett ord eleven inte ännu känner till. Läraren kan då stanna upp och diskutera ordet med eleverna.

2.5 Ljudboken i undervisningen

Det finns en hel del forskning kring användning av talbok för elever i olika typer av funktionsnedsättning. När det gäller ljudbok som allmänt redskap i undervisning är det däremot svårare att finna tidigare forskning och undersökningar. Det finns dock en del forskning och av den funna ställer sig forskare positiva till bruk av ljudbok i undervisningen. Wolfson (2008:106) skriver att ungdomar förväntas kunna läsa då de börjar gymnasiet. Deras litteracitet bör då, tänker många, vara adekvat för deras ålder, men han skriver att både National Association of State Boards of English och Biancarosa och Snow kommit fram till att vissa elever kommer utan adekvata färdigheter för läsförståelse. Detta påverkar inte bara läsning av skönlitteratur men också förmåga att förstå faktatexter eller det innehåll läraren presenterar för eleverna. Wolfson skriver vidare att ljudböcker har positiv inverkan på läsförmågan och att ljudboken liknar den påverkan högläsning har. Författaren menar att ljudböcker ökar förståelsen för det lästa och att den också ger ökad uppskattning av litteraturen. Genom ljudboken kan klassen lära sig att lyssna kritiskt, bygga på både förkunskaper och vokabulär samt öka läsförståelsen. Wolfson skriver: “I huvudsak stöder läsning av ljudböcker utvecklingen av alla fyra språkssystemen; fonologiskt, semantiskt, syntaktiskt och pragmatiskt [*min översättning*]” (2008:106). Vidare hänvisar Wolfson (s.106) till Anderson och Wilkinson som säger att högläsning är en av de viktigaste aktiviteterna för att bygga kunskaper som krävs för framgång vid läsning.

Wolfson (2008:107) skriver att många lärare inte anser att det är riktig läsning att lyssna till en ljudbok. Författaren skriver att det är sant om läsprocessen endast omfattar avkodning av orden i en bok. Han menar att ljudboken bidrar till samma utveckling av färdigheter som traditionell läsning gör. Förförståelsen kan övas liksom andra lässtrategier. Även om avkodning inte blir en del av ljudbokslyssnandet kan andra färdigheter alltså övas. Wolfson nämner bland annat att istället för att begränsa eleven till ordigenkänning och avkodningsförmåga kan innehållet i texten diskuteras. Ljudboken ger således alla elever möjlighet att delta i diskussioner oavsett läsförmåga. Wolfson (2008:107) hänvisar vidare till Beers som anser att

ljudboken fungerar som en byggnadsställning som gör att eleverna kan läsa texter över sin faktiska läsförmåga. Beers menar enligt Wolfson att äldre elever genom ljudboken kan lyssna till texter kan uppleva andra strukturer, vokabulär och teman som de annars inte hade kunnat läsa.

Wolfson (2008:109) skriver vidare att det 2003 genomfördes en läskunnighetsundersökning på två skolor i USA. Studien visade att ljudböcker med fördel kunde användas för att förbättra läsning eftersom läsresultatet åren efter införandet av läsning via ljudbok hade ökat. Wolfson skriver vidare att det har genomförts liknande undersökningar med likvärdigt resultat vid flera skolor, där elever visat förbättrat resultat vad gäller bland annat sitt kritiska tänkande, sitt ordförråd, syntax och sin talförmåga (se Wolfson 2008:109). Wolfson skriver vidare att Franklin 1996 genomförde en studie i en gymnasieklass [High school] där resultatet visade att studenterna vid lyssnande av texten samtidigt som de läste den skrivna texten gav mycket positiva resultat. De elever som simultant lyssnade och läste blev mer motiverade att läsa vidare och de fokuserade på den aktuella boken i högre grad än andra elever. Wolfson menar därför att även motvilliga läsare kan bli mer motiverade att läsa texter självständigt med hjälp av ljudboken (s.110).

Wolfson (2008:110) skriver också att Beers 1998 menar att lärare kan använda ljudboken bland annat genom att introducera en berättelse, genom att erbjuda den som stöd för andraspråksinlärare eller som motivationsmedel. Beers skall enligt Wolfson ha funnit att då hon använde ljudböcker som bas för diskussioner och skrivövningar i sina klasser ökade läsförståelsen markant på bara en termin. Wolfson menar att ljudboken kan användas för att förbättra och utöka elevers vokabulär, aktivera förförståelse, utveckla läsförståelse och öka motivationen för läsning.

Serafini (2004) skriver i en sammanställning som tillgängliggjorts av Penguin Random House att forskning har visat att ljudböcker är bra för barn och ett sätt att utveckla barnens vokabulär. Serafini baserar sin sammanställning på både andras och egna tidigare forskningsresultat, vilka han menar bland annat visar att ljudböcker med påföljande diskussioner ger möjlighet för elever att förstå berättelsen de hör. Han menar också att forskning visar att ljudböcker gör att elever hör olika dialekter, vilket berikar elevernas förståelse för litteratur och olika regioner. Serafini skriver vidare att ljudböcker bidrar till att elever hör flytande uppläsning med riktig intonation, artikulation och formulering. Han säger att det är av stort värde för elever i särskilt behov, men också för andra elever som kan behöva stöttning i läsningen. Då eleven via ljudböcker hör ett nytt ord och hur det används, kan den så småningom införliva ordet i sitt eget vokabulär och skriftspråk. Dessutom kan ljudböcker göra att eleven får upp ögonen för nya genrer. Serafini

menar att ljudböcker ger en grund för elevers fortsatta läsutveckling och att de är en viktig del för läsförståelse.

Serafini (2004) skriver att det finns flera sätt att använda ljudboken i klassrummet. Dels att spela upp ljudboken och diskutera den, dels att spela upp en del för eleverna för att få dem att själva vilja läsa fortsättningen. Serafini menar att det är bra om eleverna har texten framför sig så att de kan se orden samtidigt som de läses upp. Vidare menar han att lärare och elever kan diskutera läsningen och olika lässtrategier för att förstå texten och för att kunna analysera den.

Det har gjorts en undersökning liknande den föreliggande av en tidigare lärarstudent, Johan Bredberg. I sitt examensarbete *Användning och attityder till ljudboken i språkundervisningen på gymnasiet* (2007) undersöker Bredberg hur ljudböcker används och ses på i språkundervisningen i gymnasieskolan. Bredberg gjorde en enkätundersökning för elever på gymnasiet samt intervjuade gymnasielärare och kom fram till att ljudboken som pedagogiskt verktyg användes i liten utsträckning. Lärarna ansågs vara positiva till ljudboken som pedagogiskt verktyg och sade sig vilja arbeta mer med ljudböcker i undervisningen men att de saknade teknisk utrustning för det. Elevernas resultat visade att de inte tappade koncentrationen när de lyssnade till ljudbok, vilket de undervisande lärarna var oroliga för.

Också Khan har gjort en studie kring ljudböcker på gymnasiet. Uppsatsen, *Läsning, motivation och ljudböcker - En kvantitativ studie av elevers attityder till bruket av ljudböcker som motivationsfrämjande för läsning av skönlitteratur* (2018), visar genom en enkätundersökning en positiv inställning till bruk av ljudböcker i skolan. Det anges inte för vilka ämnen de tillfrågade gymnasieeleverna menar att ljudböcker är till fördel. Khans undersökning visar att de tillfrågade anser att ljudboken kan öka motivationen till vidare läsning.

Reading Rockets är en amerikansk webbsida som lanserades 2001. Sidan är ett initiativ för utbildning av WETA¹ (Reading Rockets 2019). Johnsson (2003) räknar via Reading Rockets upp en rad fördelar med ljudböcker i undervisningen, och menar att ljudboken är till fördel för de flesta elever. Johnsson skriver att ljudböcker kan motivera elever att bli bättre lyssnare och läsare. Bland annat menar hon att elever kan lyssna på böcker som kanske är över deras läsnivå, men genom att lyssna på boken har de möjlighet att uppskatta den och finna böcker på deras intressenivå. Författaren menar också att elever som läser långsamt genom ljudbok kan delta i klassaktiviteter på samma villkor som övriga elever. Andra fördelar Johnsson lyfter fram är att

¹ WETA står för Washington Educational Television Authority. Reading Rockets är ett amerikanskt public-service initiativ som erbjuder information och resurser för föräldrar och lärare samt barn för att barn ska lära sig läsa och förbättra läsförståelsen (The Free Dictionary, 2003-2019, Reading Rockets 2019).

läraren själv inte behöver läsa högt, istället kan de spela upp ljudboken. Hon uppger också att strategier för ljudboken varierar, några lärare använder ljudboken samtidigt som pappersboken och låter således eleverna läsa samtidigt som de lyssnar under den första läsningen, för att eleverna ska komma in i berättelsen. Johnsson anser också att ljudboken kan användas för att lära ut kritiskt lyssnande och att introducera nya genrer som eleverna annars kanske inte skulle välja att läsa. Författaren lyfter också att ljudböcker inte passar för alla, bland annat så kan elever anse att uppläsningstempot är för snabbt eller för långsamt eller att uppläsaren har en irriterande röst.

3 Metod och material

Fokus för undersökningen var att undersöka hur och i vilket syfte lärare i grundskolans senare år använder ljudböcker i helklass i ämnet svenska. Dessutom undersöks vilka fördelar respektive nackdelar ljudboken bjuder på i undervisningen. I denna undersökning valdes därför en kombination av enkätinsamling och personliga intervjuer. Enkätinsamlingen genomfördes för att se i större skala om lärare i årskurs 7-9 i svenska använder ljudboken och i så fall på vilket sätt, samt för att se vilka fördelar och nackdelar de menade att undervisning med ljudbok har. De personliga intervjuerna gjordes för att få en djupare förståelse för syfte och metoder med ljudboksundervisningen i helklass, samt för att kunna ställa fördjupande frågor.

3.1 Urval enkätundersökning

Den webbaserade enkäten publicerades på en plattform utformad för enkätsyfte. Länken till enkäten skickades via e-postmeddelande, Facebooks Messenger-funktion samt lades ut i Facebookgruppen ”Svensklärarna”. De som hade möjlighet att besvara enkäten var således medlemmar i en Facebookgrupp för svensklärare, samt lärare jag tidigare har träffat och haft kontakt med och därför haft möjlighet att kontakta direkt med förfrågan om att delta. Enkäten valdes att läggas ut i Facebookgruppen för att nå ut till så många lärare som möjligt över hela Sverige. I ”Svensklärarna” finns 14 758 medlemmar. Dessa medlemmar skall enligt intagningskraven för gruppen arbeta, eller ha arbetat, som svensklärare. Det är omöjligt att säga hur många som arbetat i grundskolans senare år samt hur många som är aktiva i dagsläget. 112 lärare besvarade enkäten.

Det var viktigt att webbenkäten inte skulle ta för mycket tid i anspråk att besvara och därför bestod den av endast sju frågor. Enkäten beräknades ta under fem minuter att besvara. Patel och

Davidson (2003:53) skriver att denna typ av enkätinsamling kallas surveyundersökning. Surveyundersökningar genomförs bland annat i en större avgränsad grupp genom frågeformulär. Författarna menar att detta ger möjlighet att samla in information inom ett begränsat område. På grund av begränsningar vad gäller både tid och ekonomi har dessa urval gjorts.

Denscombe (2018:35ff) skriver att enkäter via internet är både ekonomiskt och tidsbesparande. Dessutom är det möjligt att få en större geografisk täckning än vad man kanske annars hade kunnat få. Genom sociala medier kommer forskaren enkelt i kontakt med en undersökningspopulation som är av intresse för studien. Dock menar Denscombe att det också finns begränsningar med denna typ av webbaserade undersökning eftersom de som är medlemmar i Facebook-gruppen inte utgör ett fullständigt tvärsnitt av populationen.

Utifrån Denscombes (2018:58f) urvalsgrupper är denna undersökning främst inriktad på explorativa urval. Författaren skriver att denna typ av urval främst används för att undersöka ämnen som är relativt outforskade. Urvalet passar också för att upptäcka idéer och nya teorier. Undersökningen har därutöver ett osannolikhetsurval, eftersom jag medvetet tagit vissa val vid urvalet. Jag har valt var undersökningen ska publiceras och detta har valts dels med hjälp av bekvämlighetsurvalsprincipen. Gruppen valdes utifrån min inställning att det finns många lärare i svenska för årskurs 7-9 i gruppen, de är relativt enkla att nå och jag har möjlighet att få en geografisk spridning av respondenter. Utvalda möjliga informanter har också självselekerat, vilket påverkar resultatet eftersom det troligtvis främst är de som är intresserade i ämnet som besvarar enkäten. Detta påverkar inte resultatet i denna undersökning, men bidrar till att resultatet inte kan generaliseras för hela lärarkåren.

Enkäten bestod dels av kontrollfrågor för att endast de som faktiskt arbetar eller har arbetat som lärare i svenska i grundskolans senare år ska medräknas i undersökningen och dels av öppna frågor där respondenten skriver fritt svar. Valet föll på öppna frågor eftersom jag önskade lärarnas egna tankar och åsikter kring fördelar och nackdelar med ljudbok i undervisningen. Trost och Hultåker (2016:23, 65ff) skriver att kvalitativa undersökningar siktar till att fastställa vad den enskilda personen menar och också hur denna tänker och känner. Författarna rekommenderar dock inte att öppna frågor används i enkätundersökningar. Dels för att det är en fara att respondenten svarar kort eller dels helt enkelt hoppar över frågan. Dessutom menar författarna att det kan vara besvärligt att hantera inkomna svar om frågorna är öppna. Författarna skriver vidare att en kvalitativ studie bör användas som metod då det finns en önskan att förstå något eller att finna ett mönster, vilket är vad denna uppsats söker göra och

således valdes öppna frågor i enkäten. Detta är också anledningen till att enkätundersökningen önskades genomföras kvalitativt hellre än kvantitativt.

3.2 Urval intervjuer

Denscombe (2018:268) skriver att intervjuer ger forskaren en möjlighet att få djupare information än vad som är möjligt vid exempelvis enkäter. Utöver enkätundersökningen valdes därför att intervjua sex svensklärare som arbetar på tre olika skolor i mellansverige. Mina kriterier för urval har varit: 1. Lärarna arbetar med svenska i årskurs 7-9, 2. De utvalda har varit anställda olika lång tid. Att välja lärare som arbetat olika länge med svenska år 7-9 gör att jag kan se om längden på arbetslivet påverkar valet av ljudbok i undervisningen.

Eftersom jag valt ut informanterna strategiskt kan urvalet anses som ett icke-sannolikhetsurval. Jag har valt ut dessa lärare eftersom jag trodde att de hade värdefull information och var villiga att dela sina åsikter, vilket Denscombe (2018:67) kallar subjektivt urval. Utöver detta har informanterna på grund av ekonomiska och tidsmässiga aspekter valts ut på grund av att de finns i min geografiska närhet. Detta kallar Denscombe (s.71) ett bekvämlighetsurval.²

De intervjuade arbetar i två olika kommuner, vilket gör att risken för påverkan av kommun eller stadskultur har minskat. I en kvalitativ undersökning kan antalet intervjupersoner som bör ingå variera och beror på vad som skall undersökas. Trost och Hultåker (2016:37) anger att en tumregel är att ju fler man frågar, desto bättre. Praktiska omständigheter kan dock påverka urvalet, som de gjort i min undersökning. På grund av framför allt tidsram och ekonomiska resurser har antalet intervjuade fallit på sex och den geografiska spridningen har också påverkats av samma anledningar.

3.3 Genomförande av enkätundersökning

Länken till enkäten, tillsammans med missivbrev gällande enkätundersökningen (bilaga 1) skickades via e-postmeddelande, Facebooks Messenger-funktion samt lades ut i Facebookgruppen ”Svensklärarna”. De som fått länken via e-post och Facebooks Messenger är lärare som av mig är kända. Enkäten har utformats så att de som inte arbetar eller har arbetat som svensklärare i årskurs 7-9 men ändå besvarar enkäten kan sorteras bort. Enkäten

² Se gärna Denscombe (2018) för vidare information kring de olika urvalsprinciperna.

publicerades i gruppen under två veckor, från den 11 april till den 25 april 2019. Många svar kom in direkt vid publiceringen. En påminnelse gick ut den 15 april, vilket troligtvis på grund av påsklovsvecka inte ledde till några nya svar. Därför lades ytterligare en påminnelse ut den 23 april då de största antalet enkätsvar registrerades. Frågorna för enkäten finns i bilaga 2.

3.4 Genomförande av intervju

Sex semistrukturerade intervjuer genomfördes. Intervju 1 och 2 genomfördes på skola A: En kommunal 7-9 skola i en mellanstor stad i Mellansverige. På skolan finns omkring 350 elever. Lärare 1 (informant 1) har arbetat som lärare i fyra år och med svenska för årskurs 7-9 i tre år. Lärare 2 (informant 2) har arbetat som svensklärare i årskurs 7-9 i 13 år.

Intervju med lärare 3 och lärare 4 genomfördes på skola B: En kommunal 7-9 skola i en mellanstor stad i Mellansverige. På skolan finns omkring 300 elever. Lärare 3 (informant 3) har arbetat som svensklärare i årskurs 7-9 i tio år. Lärare 4 (informant 4) har arbetat som svensklärare årskurs 7-9 i tre månader.

Intervju med lärare 5 och lärare 6 genomfördes på skola C: En kommunal F-9 skola på en mindre ort i Mellansverige. På skolan finns omkring 600 elever. Lärare 5 (informant 5) har arbetat som svensklärare i årskurs 7-9 i nio år. Lärare 6 (informant 6) har arbetat som svensklärare i årskurs i 7-9 i ett år.

Missivbrevet (bilaga 3) sändes ut till utvalda informanter och alla sex tackade ja till att medverka. Trost (2010:65) skriver att det är viktigt att intervjun sker där det inte finns några åhörare. Miljön skall vara så ostörd som möjligt. Trost skriver vidare att den intervjuade ska känna sig trygg i miljön och att det därför är bra om den intervjuade själv får välja var intervjun skall ske. De intervjuade valde själv var de önskade att intervjuas och alla valde ett avskilt konferensrum på respektive skola. De intervjuade fick intervjuguiden mailad till sig ett par dagar före intervjun. Detta gjorde att de kunde förbereda sina svar, vilket jag anser har varit till fördel för studien. Alla intervjuer var avslappnade och liknade ett samtal där den intervjuade fick mest taltid och intervjuerna upplevdes som likartade vad gällde struktur och dynamik. Semistrukturerade intervjuer som denna innebär att den intervjuade får frågor utifrån temat och att den sedan har friheten att besvara frågan utefter sitt eget önskemål (Denscombe, 2018:268). Denscombe skriver vidare att vid semistrukturerade intervjuer är forskaren flexibel vad gäller frågornas ordningsföljd och det är viktigt att den intervjuade får möjlighet att utveckla sina svar. Jag lät den intervjuade tänka om det blev tyst hellre än att ställa fler frågor. Eftersom undersökningen siktar till att undersöka hur olika lärare arbetar med ljudböcker i

undervisningen i helklass samt vilka fördelar och nackdelar de ser med denna typ av undervisning, anser jag att semistrukturerade intervjuer var en god metod. Svaren jag fick var autentiska och personliga. Intervjuerna tog mellan 15-30 minuter.

Intervjuerna inleddes med en presentation av mig själv och syftet med intervjun. Jag meddelade rättigheter de intervjuade har och hur materialet skulle komma att användas. Alla gav tillåtelse att spela in intervjun med ljudupptagare på min mobiltelefon. Jag valde att bara göra små anteckningar under intervjuerna och att göra minnesanteckningar direkt efter intervjuerna. Trost (2010:74f) menar att det kan vara problematiskt att anteckna under intervjuer eftersom den intervjuade kan bli distraherad och anteckningar kan också vara svåra att tyda. Det finns, skriver Trost, både fördelar och nackdelar med inspelning. Jag valde inspelning för att kunna fokusera på samtalet. På detta sätt kunde jag också använda mig av min intervjuguide som just en guide där jag ställde några breda och öppna frågor och kunde ställa följdfrågor.

3.5 Databearbetning och analysmetod

I detta avsnitt förklaras hur jag genomförde min databearbetning och analys.

3.5.1 Enkätundersökning

Enligt Denscombe (2018:394) bör kvalitativ data både katalogiseras och indexeras med någon typ av kod för referenssyfte. I denna uppsats har alla enkäter sammanställts i en tabell från nummer 1 till 102. Tabellen delades sedan in i rubrikerna ”hur länge arbetat med svenska i 7-9”, ”använder ljudbok i undervisningen”, ”fördelar” och ”nackdelar”. Därefter färgkodades alla tabellrader i tre olika färger: röd, blå och grön. Röd färg innebar att respondenten inte använder ljudböcker i undervisningen). Blå färg innebar att respondenten använder ljudböcker men bara för enskild elev och grön färg innebar att respondenten använder ljudbok i helklass. Därefter har jag kategoriserat åsikterna så att de som liknar varandra hamnat under samma rubrik, för att förenkla redovisningen av resultatet. Denscombe (s.404ff) skriver att detta sätt att kategorisera under ett paraplybegrepp leder till en meningsfull analys, eftersom forskaren på så sätt minskar antalet koder och kategorier.

Då enkätundersökningen avslutats hade 112 personer besvarat enkäten. Av dessa hade 10 personer svarat att de inte arbetade eller har arbetat som lärare i svenska årskurs 7-9. Av denna anledning har dessa räknats som bortfall och är inte medräknade i studien. Således är antalet informanter 102.

Redovisning och analys av resultat skedde alltså genom indelning av respondenternas svar i olika övergripande tema. Vissa svar flyter mellan flera teman och då har det placerats under det tema som jag ansett passar bäst. Dessa teman läggs sedan in under tre huvudrubriker: ”Hur kan ljudboken användas i undervisningen”, ”Fördelar med ljudbok i undervisningen” och ”Nackdelar med ljudbok i undervisningen”.

3.5.2 Intervjuer

Efter genomförda intervjuer (se intervjuguide i bilaga 4) lyssnades materialet igenom ett flertal gånger och transkribering av de viktigaste delarna genomfördes. Vid transkribering har korta pauser, rösthöjning, fnissningar, vissa upprepningar och andra utfyllnadsord utelämnats. Längre pauser har noterats med tre punkter. Intervjuerna genomfördes semistrukturerat för att efterlikna ett samtal. Vid presentation av resultat och analys har informanternas svar kategoriserats under paraplyrubriker som liknar uppsatsens frågeställningar. Kommentarer av mig har skrivits inom hakparentes.

3.5.3 Forskningsetiska aspekter

Eftersom studien består av enkäter och kvalitativa intervjuer har en del forskningsetiska överväganden tagits. De forskningsetiska principer Vetenskapsrådet (2002) lyfter som är av intresse för denna undersökning är informationskravet, samtyckeskravet, konfidentialitetskravet och nyttjandekravet. Informationskravet innebär att deltagarna informeras före undersökningen om sin roll i undersökningen samt att det är frivilligt att delta och att de i enighet med lagen kan avbryta sin medverkan när helst de önskar. Samtyckeskravet innebär att alla intervjuade muntligt gett sitt samtycke till att medverka i intervjun samt till ljudupptagning av intervjun. Vid större insamlingar av uppgifter krävs inte att informanterna ger samtycke i förväg. Istället räcker det att utförlig information lämnas i samband med att enkäten skickas ut, vilket gjordes i denna undersökning. Då respondenten besvarar enkäten anses att samtycke lämnats. Samtyckeskravet innebär också att samtycke kan dras tillbaka, vilket inte skedde under denna undersökning. Konfidentialitetskravet innebär att respondenterna är helt anonyma och att deras namn och stad eller skola de verkar i inte namnges i studien. Nyttjandekravet innebär att jag informerat respondenterna om hur undersökningen kommer att användas, vem som kommer att ha tillgång till råmaterialet samt arbetsmaterialet och hur undersökningen slutligen kommer att publiceras. Det innebär också att det insamlade materialet endast kommer att användas i denna uppsats för forskningssyfte och inte kommer

användas av någon annan (Vetenskapsrådet 2002). Intervjuerna raderas då uppsatsen görs tillgänglig i DiVA.

3.6 Tillförlitlighet och trovärdighet

Denscombe (2018:277) skriver att den intervjuandes utseende och agerande kan påverka den intervjuades svar och huruvida den intervjuade verkligen talar hela sin sanning och hur mycket information den släpper. Det sker ofta att en intervjuad säger det den tror att forskaren söker snarare än det som är sanningen. I denna studie har ingen av de intervjuade svarat på frågor som kan vara känsliga och min uppfattning är att de alla talade utifrån sina synpunkter och erfarenheter snarare än att försöka säga det som kunde anses vara rätt. Tillförlitligheten för både enkäter och intervjuer ses som god eftersom det kommit in god respons på både fördelar och nackdelar kring ljudböcker i undervisningen. Däremot kan man fundera på om de som inte använder ljudboken i undervisningen avstod att besvara enkäten, eftersom de inte fann den intressant. Detta trots uppmaning att alla svar var viktiga. Det finns också en möjlighet att de som inte svarade inte har tillgång till Facebook och dessa skulle teoretiskt sett också kunna tillhöra en grupp som inte använder ljudböcker.

Dencombe (2018:293) skriver att trovärdigheten i data är relativt enkel att direkt kontrollera vid intervjuer, om forskaren kan se på den intervjuade att den talar sanning eller kan ställa frågor som leder till sanningen. Jag anser att studien har en tillförlitlighet och trovärdighet i det att den undersöker hur lärare i årskurs 7-9 arbetar med ljudbok i undervisningen och vilka fördelar och nackdelar de menar finns med den. Det kan dock inte sägas att resultatet är direkt överförbart till hela lärarkåren. Denna undersökning kan dock ge en försiktig antydning om ljudbokens växande popularitet i klassrummet.

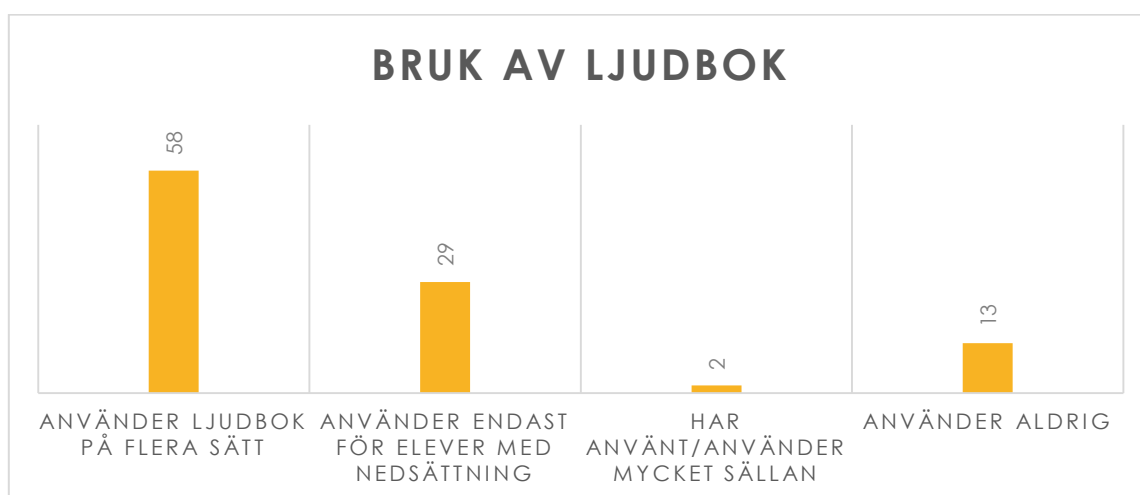
4 Resultat och analys

I det kommande presenteras resultatet av enkät- och intervjuundersökningarna. Inledningsvis redovisas hur de olika respondenterna menar att de använder ljudboken i undervisningen. Efter denna översikt redovisas och analyseras enkätsvaren under paraplyrubriker som visar hur ljudboken används och kan användas i undervisningen samt vilka fördelar och nackdelar respondenterna menar att ljudboken har i undervisningen. Vidare presenteras resultatet av de sex semistrukturerade intervjuerna. Intervjuresultatet grupperas under rubriker som hänförs till undersökningens syfte; i vilket syfte används ljudboken i undervisningen på gruppnivå samt

vilka fördelar respektive nackdelar bjuder ljudboken? Också andra typer av multimodal undervisning de intervjuade använder sig av lyfts fram som avslutning på resultat- och analysdelen.

4.1 Resultat och analys av enkäter

Enkätundersökningen visade tydligt att de flesta respondenter som deltog på något sätt använder ljudböcker eller talböcker i sin undervisning. Av 102 respondenter svarade 58 att de använder ljudboken i undervisningen på fler sätt än enbart för de elever som har någon form av läsnedsättning. 29 respondenter använder endast ljudböcker för elever med läsnedsättning. Två respondenter har svarat att de inte längre använder ljudböcker men att de har använt det tidigare. 13 respondenter svarade att de aldrig använder ljudböcker. Flera av dessa anger dock att de skulle kunna använda det om någon behövde det. Se figur 1 för tydlig översikt.

Figur 1 Bruk av ljudbok

4.1.1 Hur kan ljudboken användas i undervisningen?

Av de som responderat på enkäten har 58 personer svarat att de använder ljudboken i undervisningen på något sätt utöver att använda den för elever i någon form av nedsättning. Till största del anger respondenterna att de använder ljudboken istället för högläsning eller som ett alternativ eller komplement till traditionella böcker. Respondenterna säger bland annat att de ”varvar högläsning med att lyssna på ljudbok” (respondent 19). Ett flertal säger också att de spelar upp delar av skönlitterära böcker, faktaböcker eller korta noveller för att variera sin undervisning. Respondent 19 anger också att hen använder digitala läromedel vilket gör att alla elever kan spela upp texter som hör till läromedlet om de önskar.

Av de som inte använder ljudbok i undervisningen anges att det känns ”för böligt med rättigheter och att få tag på de titlar jag vill ha” (respondent 49). Ett flertal av de som inte använder ljudbok i helklass anger att de skulle kunna tänka sig att använda ljudboken istället för att läsa högt själva eller som komplement till läsning i pappersbok.

De flesta som anger att de spelar upp skönlitterära böcker i helklass anger att de använder den så som om de skulle ha läst den högt. De pausar vid behov och diskuterar samt tar upp eventuella frågor eller svåra ord. Ett flertal skriver att de lyssnar till böcker eller utdrag i klassrummet för att sedan svara på frågor kring innehållet. Generellt uttrycker respondenterna också att det är viktigt att följa upp uppspelningen på samma sätt som man skulle vid högläsning eller elevernas egen läsning. Flera respondenter svarar att de följer upp genom samtal eller skrivuppgifter som författarporträtt eller sammanfattningar. Också de flesta av dem som inte använder ljudböcker i undervisningen menar att de skulle kunna använda den istället för högläsning.

Flera respondenter anser att ljudboken låter elever använda flera sinnen, och många spelar upp böcker i helklass samtidigt som eleverna har pappersboken framför sig. Det är också ett flertal respondenter som menar att ljudboken ses som positiv då den berör flera sätt till inläring och förståelse. Ett par respondenter anser att vissa författare har en speciell eller bra inläsningsstil, vilken de i så fall använder för att reflektera över stilen. Framför allt tycks respondenterna önska att alla elever ska ha möjlighet att ta till sig litteratur och att de då ser fördelar att inte bara läsa enskilt eller låta elever i lässvårigheter lyssna till böcker. Flera respondenter anger att de inte är främmande för att låta enskilda elever lyssna till ljudböcker istället för att läsa, eller lyssna samtidigt som de läser.

En respondent svarar att klassen brukar lyssna till ljudbok samtidigt som de följer med i pappersboken, vilket respondenten gör för att öka elevernas läsförståelse. Samma respondent uppger att hen ibland läser högt, men att det är skönt att ibland låta någon annan göra det. Hen menar också att ett flertal uppläsare är väldigt skickliga. Detta står i kontrast till den respondent som anger att den inte längre använder ljudbok i undervisningen. Respondenten har tidigare använt ljudbok istället för högläsning men anser att de inlästa böckerna många gånger saknar inlevelse, vilket gjort att hennes elever tappat intresse för boken. Respondenten föredrar därför att eleverna läser högt för varandra.

En respondent anger att de alltid har tillgång till ljudböcker för den skönlitteratur de läser under terminerna. Detta för att eleverna ska kunna välja att lyssna, läsa eller kombinera dessa. En annan respondent skriver att de har ett lästema i nian som de kallar ”elektronisk läsning” (respondent 84), under temat kan eleverna välja att läsa en e-bok eller lyssna till en ljudbok.

Ett flertal respondenter lyfter också att de ibland spelar upp ljudböcker för att eleverna gillar att slappna av. Ljudboken används få som avkoppling och eleverna kan sitta och rita samtidigt som hela klassen lyssnar. En respondent anger att eleverna stänger av övriga sinnen och på så sätt slappnar de av.

4.1.2 Fördelar med ljudbok i undervisningen

Ett flertal fördelar med ljudboken i undervisningen anges av respondenterna. Dessa presenteras nedan under egna rubriker.

4.1.2.1 Gemenskap

Respondenterna tar upp det faktum att ljudböcker skapar gemenskap och delaktighet. Gemensam upplevelse tycks vara en av de största fördelarna med ljudboken för respondenterna. Ljudboken bidrar till att alla elever hinner läsa lika långt på samma tid, hör samma sak och kan hänga med, vilket skapar inkludering. Att hänga med genom att lyssna till ljudbok är viktigt eftersom det innebär att elever som har svårigheter med avkodning har samma chans att läsa böcker som andra elever. Detta kan ställas mot de många nackdelar som går igenom i avsnitt 4.1.3.2, där just förlorandet av avkodning nämns som en väsentlig nackdel.

Förutom de fördelar att alla hinner och kan läsa samma text anser många respondenter att ljudboken bidrar till att diskussioner och efterföljande aktiviteter underlättas. ”Att alla hör samma text är bra för att få igång bra diskussioner! Glappet mellan väldigt lässtarka och svaga kan minska på det viset när det gäller att föra samtal om texter” säger respondent 49. Det finns också respondenter som svarat att de anser att ljudboken bidrar till en mysig eller positiv känsla i klassen. Ljudböcker anses bidra till en starkare gemenskap i klassen. Dessutom kan ljudboken i helklass göra att de elever som har svårt för läsning kan känna sig mer delaktiga eller mindre utpekade. Respondenterna säger att det att spela ljudböcker i helklass bidrar till att alla elever får veta att det finns fler sätt att läsa på och att det är okej att läsa genom att lyssna: ”Det blir inte utpekande för någon om alla lyssnar” (respondent 5).

Att starta upp en bok genom att lyssna tillsammans i klassen kan vara värdefullt för att få med alla elever, dessutom kan ljudböcker vara ett sätt att lära känna författaren och vara en bra grund för vidare diskussioner. Att ”läsa bok tillsammans och sedan reflektera och diskutera den ser jag som en av de viktigaste förmågorna i svenskan” (respondent 23).

4.1.2.2 Ljudbok kontra högläsning

De flesta respondenter lyfter fördelar som liknar de som kan nås vid gemensam högläsning. Många menar att det är en fördel att själva slippa läsa, att spara på sin egen röst. Respondent 100 skriver: "Fördelar anser jag vara att jag själv inte orkar läsa högt länge, tycker det är jobbigt. Då får vi ändå till högläsning. Jag tycker också att det för många är bra avslappning och ett komplement till ordinarie undervisning och det gör också att eleverna har en viss valfrihet". Informanterna menar att det ibland är möjligt att låta eleverna läsa med öronen istället för ögonen. Att läsa med öronen kan alltså erbjudas om en elev själv väljer det, för att det är skönt att bara slappna av och lyssna ibland. Att ljudboken skapar en variation i undervisningen i och med att eleverna får höra en annan röst än lärarens eller kamraternas anses som en väsentlig fördel för många respondenter.

Eleverna fångas av väl valda böcker och även om jag ofta läser högt själv för mins [sic!] elever blir det ett fint alternativ. Jag kan pausa, ställa frågor och knyta ihop även om vi lyssnar på ljudbok. Min röst sparas.

(Respondent 43)

Att ljudboken dessutom kan bjuda på en extra dimension av uppläsning ses av flera som positivt. Utöver detta kan det att alla hör samma uppläsare ge "en annan tolkning av boken än vad det kunde gjort om eleven läste själv. Vi kan diskutera denna skillnad" (respondent 56). Vidare anses det vara en fördel att få översikt över klassen vid ljudbokslyssnande som läraren inte får vid högläsning. Att ha översikt och kunna pausa vid svåra ord eller avsnitt är en fördel flera respondenter nämner.

4.1.2.3 Ljudbok som stöd

Ljudboken anges av 87 respondenter användas för elever i läs- och skrivsvårigheter, men ljudboken uppges också användas som stöd på olika sätt för övriga elever, dels på gruppnivå men också för individuell utveckling. Ljudboken skapar exempelvis möjligheter för variation i klassrummet, en slags omväxling. Den ses också av de flesta respondenter som ett gott stöd för elever i olika typer av lässvårigheter, låg läsmotivation eller som stöd för att nå vidare i läsutvecklingen. Respondent 84 skriver att ljudboken kan "ge elever ytterligare ett sätt att tillägna sig berättelser, lässvaga elever som brukar ha inläst material blir plötsligt experter och kan lära sina klasskamrater." Ljudboken ses som ett gott sätt att underlätta elevers förståelse för texten och ett sätt att skapa läsupplevelse. Den ger elever möjlighet att läsa böcker de annars inte skulle kunna läsa eftersom avkodningen inte stoppar upp läsförståelsen. Respondent 12 skriver att ljudboken är ett "bra arbetssätt för att träna hörförståelse utan att en svag lässtrategi kommer i vägen". Detta gäller elever i svårigheter, men också elever som utvecklas i sin

läsning. De har möjlighet att läsa svårare böcker och kanske också skapa lust och ork att prova andra genrer än dem eleverna är vana vid. Dessutom kan ljudböcker skapa intresse för att fortsätta läsa. Den kan vara ett sätt att kicka igång ett bokprojekt och ge motivation för elever att själva vilja läsa vidare. Respondent 50 skriver att ljudboken ”kan [...] väcka läslust hos läsovana elever” och respondent 40 skriver att ”ointresse för bokläsning kan ibland överbryggas med hjälp av ljudbok”.

De flesta respondenter är överens om att ljudboken bör användas som komplement till pappersbok. Elever som lyssnar bör alltid ha texten framför sig, endast ett fåtal elever kan undantas från detta. Eleverna kan på så sätt se texten samtidigt som de hör uttal. Flera informanter menar att ljudboken också kan hjälpa eleven att utveckla ordförråd:

Den enskilda eleven kan lyssna på svårare böcker än vad eleven kan läsa.
Användning av lyssnande samtidigt som man läser kan gynna elevens
förmåga att avkoda ord och fraser. Lyssning av svårare böcker ger dessutom
eleven ett betydligt större ordförråd.

(Respondent 37)

4.1.2.4 Multimodalt

Respondenterna menar att eleverna genom ljudboken får möjlighet att bygga på sin inre fantasi och skapa inre bilder. Eleverna får en chans att höra och se text och kan samtidigt rita till det de hör. De skriver att genom att använda flera sinnen skapas möjlighet till förståelse och inläring. Att slippa avkoda eller fundera på hur något uttalas nämns som en stor fördel av respondenterna eftersom eleverna lägger mindre tid och jobb på att läsa och mer tid på själva upplevelsen. De deltar i undervisningen på samma villkor som andra elever. Eleverna kan ”träna fantasi, förståelse [och] tolkning” (respondent 31). Respondent 84 skriver att ljudboken är ”i tiden [och] jag tycker att elever som går i skola på 2000-talet måste få undervisning i vår tids medieanvändning”.

4.1.2.5 Övriga fördelar

Andra fördelar respondenterna nämner med ljudböcker är att tillgängligheten på ljudböcker är hög. Detta är dock tvådelat, många menar nämligen att det är svårt att få tag på bra ljudböcker. Ytterligare fördelar som tas upp är att tempot kan ställas in, vilket är bra då det kan varieras efter den elev som lyssnar. Fördelar är också att läraren vet att alla elever har läst det som ska läsas, eftersom de lyssnat i helklass. Utöver detta är det en fördel att uppläsaren är professionell och läser korrekt, eftersom eleverna då kan lära sig bland annat uttal.

En respondent lyfter också möjligheten att använda ljudboken som ett sätt att röra frågor om livet och annat och inte bara i undervisningssyfte i svenska. Respondent 53 skriver att fördelen

med ljudbok är att ”starta eller avsluta dagen på exempelvis mentorstiden för att kunna samtala kring frågor som mera rör livet än själva bedömningen i undervisningen”.

4.1.3 Nackdelar med ljudbok i undervisningen

Respondenterna kan utöver fördelar med ljudböcker i undervisningen också nämna nackdelar och frågetecken kring användandet av ljudböcker. Något som många nämner är att det ofta tar lång tid att lyssna till en ljudbok jämfört med att läsa enskilt. Utöver detta nämns problematiken kring utrustning och tillgänglighet. En respondent lyfter problemet att hitta ljudböcker som den får spela i helklass där det också finns tillhörande bok i skrift. Flera menar att det ofta strular med tekniken och att det ställer till problem om någon elev är sjuk eller borta av andra orsaker. Dessutom uppmärksammas inte förändringar som gjorts i ljudböcker jämfört med pappersboken, vilket kan vara ett problem om eleverna använder både pappersbok och ljudbok samtidigt.

Ett flertal respondenter nämner att det kan vara svårt att använda ljudböcker då eleverna inte vet hur de hittar sina bokmärken. Särskilt en respondent är kritisk till ljudböcker då den ifrågasätter hur böcker med svåra grafiska upplägg ska läsas upp. Respondenten nämner framför allt Per Nilssons *Svenne* som har ett antal olika slut. Respondenten ifrågasätter hur arbetet med denna bok skulle fungera: ”Ska de högläsas efter varandra?” (respondent 81).

4.1.3.1 Ljudbok i praktiken

Respondenter formulerar frågor kring hur det rent praktiskt går till att arbeta med ljudböcker. Man undrar hur citat plockas ut ur texten och hur elever kan markera svåra ord eller uttryck. Därutöver frågar många respondenter sig hur de kan plocka ut fakta eller uppgifter från olika ställen i texten för att kunna jämföra och analysera dem. Man menar att det ”känns mer naturligt att stanna och diskutera när jag läser” (respondent 10). Respondent 84 skriver att det är ”svårt [att] hitta tillbaka till specifika avsnitt vid textarbete.” Respondent 81 är inne på samma linje ”Hur plockar man citat ur en bok som man lyssnar på? Hur markerar man svåra ord eller uttryck? Hur kan man enkelt plocka uppgifter från olika ställen i texten och jämföra och analysera?” Utöver detta tycks nackdelar med ljudböcker i undervisningen vara att många menar att det är svårt att svara på läsförståelsefrågor, att det är svårt att stanna upp och lyssna om eller att man förstår mer och minns mer vid vanlig läsning. Andra respondenter ser dock inte detta som ett problem, eftersom de menar att det alltid ska finnas en text till ljudboken:

”Det är viktigt att ha en fysisk bok också, dels för att bläddra i vid svar på frågor/citera från, men också för att eleven ska överblicka omfång och var i boken som den är” (respondent 13).

4.1.3.2 Elever behöver lästräna!

Ett flertal respondenter menar att elever behöver träna sin läsning och om de bara läser ljudbok försvinner denna. Lärares oro är att eleven inte tränar läshastigheten om de lyssnar, att de tappar stavning och meningsbyggnader samt att de inte övar på avkodning, läsflyt och läsförståelse. Respondenterna skriver att elever kanske vänjer sig vid ljudbok och därför väljer bort att läsa – vilket leder till sämre läskondition. Respondent 10 skriver att ”om alla erbjuds ljudbok kommer de inte läsa själva och då tappar de läsförståelse” samt att ”jag ser det som väldigt viktigt att elever som inte har några särskilda svårigheter får tillräcklig övning i klassisk läsning” (respondent 46). Andra respondenter ser dock orosmolnet som något som går att avhjälpas: ”Nackdel [...] att läsningen då inte innebär träning av avkodning och läsflyt. Men de som behöver den träningen kan göra det på andra sätt” (respondent 73) och att det är ”viktigt med fysisk bok parallellt. Det är ju lästräning dessa eller [elever] behöver jobba ännu mer med” (respondent 21). De flesta farhågor lärare har tycks grunda sig i tanken att helt ersätta läsning i bok med ljudböcker: ”Nackdelar med ENDAST ljudbok är förlorandet av avkodningen av ord som elever annars tränar” (respondent 31) och ”i läsning av bok ser du även meningsuppbyggnaden och stavningen, vilket utvecklar ditt eget skrivande” (respondent 23). Respondent 23 skriver vidare att en ”nackdel är att många vill ha ljudbok för att de inte orkar läsa och vill inte heller läsa texten samtidigt. Då tror jag det hämmar läsförståelsen. Eleverna lär sig inte heller strategier för att läsa snabbare.”

4.1.3.3 Elevens uppfattning

En farhåga som uppges med ljudböcker i undervisningen är att elever som ofta läser skönlitteratur genom att lyssna lätt får uppfattningen att de inte kan läsa eller att den tror att den inte behöver lästräna. Flera respondenter ser också ljudboken som ett sätt för eleven att vara lat, respondent 89 säger: ”många gånger tycker jag att lässvaga elever tar en genväg genom att bara lyssna istället för att läsa”. Utöver detta nämns elevens känsla av att vara utpekad genom att vara en av få som lyssnar. Andra tankar respondenterna har kring elevens uppfattning av läsningen är att de inte alltid lyssnar ordentligt eftersom de tror att läsning är avslappningstid. Vidare verkar ljudböcker kräva stor koncentration och många elever har för litet tålamod. Detta hänger samman med svårigheter att hitta en bok som passar alla vilket leder till svårigheter att sitta still och att det är lätt att eleverna börjar tänka på annat utan att de själva märker det.

Respondent 12 skriver: ”Alla klarar inte av att fokusera, tappar man bort sig är det svårt att följa med”. En annan skriver att ”koncentrationen kan tryta och då påverka många” (respondent 38). Att koncentrationen påverkas till det sämre kan också bero på ljudbokens uppläsningstempo. Elever som i vanliga fall läser snabbt kan tycka att tempot är alldeles för långsamt. Detta gör att de tappar fokus och koncentration. Åt det andra hållet kan problemet bestå i att elever inte kan sitta still och lyssna så länge. Just tempot för uppläsningen anses av många vara ett problem. ”Lästempot tvingar in såväl snabba som långsamma läsare i samma lyssna-tempo” (respondent 81). Många menar att upplevelsen av boken kan påverkas på grund av att ljudbokens tempo inte är detsamma som elevens eget lästempo.

4.2 Resultat och analys av intervjuer

Nedan följer resultatet av intervjuerna samt analys av materialet.

4.2.1 Ljudboken i undervisningen

Alla informanter anger att ljudboken främst används för elever i läs- och skrivsvårighet eller annat funktionshinder. Dessutom uppges att dessa elever har tillgång till både Legimus och inläsningstjänst för att kunna lyssna till skönlitteratur och läroböcker. Flera informanter menar att ljudboken också med fördel kan användas för elever med låg läsmotivation eller som annars har svårt att sitta still. En av informanterna anger att ljudboken främst användes för nyanlända och vuxna invandrare då denne arbetade med dessa elever. Informant 3 (11 april 2019) säger: ”De kan lyssna flera gånger och lära sig betoning. I grundskolan ser jag att det finns ett stort behov. Speciellt sjuorna behöver verkligen lyssna för att höra betoning”.

Flera informanter anger att ljudboken används i helklass som ett substitut för, eller komplement till, pappersboken. Informant 1 (10 april 2019) säger: ”På högstadiet har jag använt det i helklass, när vi har lyssnat på, eller läst, böcker tillsammans. Då har jag använt det för att de ska få med båda medierna [att se och att höra]. Det tycker jag är viktigt, så att de som har läs- och skrivsvårigheter, som använder det oftast, känner att de andra får se vad det är de har”. Informant 1 säger att ljudboken också används av praktiska orsaker: ”Jag har ju dyslexi själv, så att slippa läsa på högstadiet är väldigt praktiskt”. Även informant 2 anger att informantens egen dyslexi är en orsak till bruket av ljudbok i klassrummet. Dessutom menar informant 2 att ljudboken varierar undervisningen, vilket enligt informanten kan vara bra då eleverna ”kan tycka det är lite tråkigt ibland att bara lyssna på min röst” (11 april 2019). Också informant 5 använder ibland ljudboken i helklass istället för att själv högläsa. Informant 5 anger att

Ljudboken används för att eleverna ska få höra olika inläsningar och att fördelen med ljudbok kontra högläsning är att läraren kan se klassen medan de lyssnar. Detta menar informant 5 leder till att bra diskussionstillfällen lätt hittas, liksom att läraren kan se när eleverna inte förstår något. Informant 5 säger att ”det är enklare att ... att hjälpas åt med svåra ord. Det är bra också för man ser eleverna medan man har ”högläsning” [visar citationstecken med fingrarna]... men det gör jag inte om jag läser boken” (12 april 2019). Informant 6 säger att denne också använder ljudboken som ett substitut för högläsning. Dels för att ha överblick och kunna stanna vid frågetecken kring ord eller textinnehållet och dels för att se vilka delar eleverna vill diskutera. Utöver detta menar informant 6 att ljudboken ibland används ”lite av egen lathet, jag tycker liksom det är jobbigt att läsa, jag blir trött i rösten” (15 april 2019).

Ljudboken används på likvärdigt sätt för hela högstadiet men material och böcker skiljer sig åt mellan exempelvis en årskurs 7 och en årskurs 9. Dessutom uppger alla tillfrågade att de använder ljudboken så som de skulle gjort vid högläsning, de talar om och diskuterar kring boken och tar upp svårigheter och funderingar. Informant 1 säger att eleverna alltid får texten via böcker eller utskriften, samt post-it-lappar och penna innan de lyssnar till en ljudbok. På så sätt kan eleverna följa med i texten samtidigt som den läses upp. Med post-it-lapparna får eleverna möjlighet att anteckna svåra ord eller frågor. När något ska diskuteras pausas uppläsningen. Då eleverna lyssnat så långt som läraren har planerat diskuterar de innehållet samt elevernas frågor på post-it-lapparna. Också informant 5 gör på ett liknande sätt. Eleverna får papper och penna för anteckningar. Därefter används ljudboken på liknande sätt som vid högläsning. ”Det blir som att vi har högläsning. Man gör på samma sätt. Man slipper läsa själv ... jag ser eleverna. Jag tycker det är bra att kunna se dem” (informant 5, 12 april 2019). Ljudboken kan också användas för att öva lässtrategier tillsammans:

Så skulle jag stoppa och vi skulle diskutera hur vi kan förstå ordet från det runt omkring eller om vi måste slå upp ordet. Så vi övar liksom muntligt lässtrategier. Det är stor fördel att öva lässtrategier tillsammans, det blir mer naturligt i själva övningen än om man läser själv.

(Informant 6, 15 april 2019)

Också informant 2 stoppar ljudboken för frågor eller diskussioner, precis som vid vanlig högläsning. Ibland låter informant 2 eleverna lyssna för att slappna av och då stoppar informanten i princip aldrig uppläsningen om inte eleverna har frågor.

Det är tydligt att alla informanter använder ljudböcker i undervisningen för de elever som ska ha möjlighet att lyssna på inlästa texter. Dessutom använder de flesta informanterna ljudboken som ett substitut för högläsning. Ljudboken används på liknande sätt av alla intervjuade. I dessa fall används ljudboken i helklass genom att läraren presenterar boken eller startar boken.

Eleverna antecknar under uppläsningen och läraren har översikt över klassen och stoppar uppläsningen vid svåra ord, frågor eller diskussionsmöjligheter. Efter lyssningen diskuteras eller sammanfattas innehållet. Informant 4 anger också att den upplever att ljudböcker tar mindre tid i anspråk än vad högläsning gör. Ingen av informanterna säger under intervjuerna att de använder ljudboken för enskilda elever som inte är i behov av att få text uppläst.

4.2.2 Ljudbokens syfte

Förutom att alla informanter anger att syftet med ljudböcker för elever i läs- och skrivsvårigheter är att de ska kunna tillägna sig litteratur på lik linje som övriga elever, anger de flesta informanter att de använder ljudboken som ett komplement till, eller substitut för högläsning. Informant 1 säger att ett syfte med användning av ljudbok är för att övriga elever ska få en inblick i hur de som är i läs- och skrivsvårigheter läser. Utöver detta är ljudbokens syfte att utveckla ordförråd, att öva lässtrategier samt läs- och hörförståelse. Syftet är också att diskutera texter tillsammans och det finns enligt informant 1 mycket som går hand i hand med detta: ”Som att framföra sin åsikt muntligt”³ (10 april 2019). Syftet är också att alla ska ha samma chans att tillägna sig skönlitteratur. Informanterna talar om att de har samma syfte med ljudboken som de har vid högläsning. De byter helt enkelt bara ut berättarrösten. Informanterna tror att högläsning och ljudböcker gör att elever med låg motivation får möjlighet att uppleva skönlitteratur och att det skapar gemenskap. Informant 6 säger att ”jag tror att elever lär sig mycket genom att lyssna. Det skapar gemenskap” (15 april 2019).

Generellt tycks det övergripande syftet med ljudböcker vara att de som är i läs- och skrivsvårigheter ska ha möjlighet att följa undervisningen och ta till sig skönlitteratur på lik linje som andra elever. Utöver detta tycks syftet vara att använda ljudböcker som ett komplement eller substitut till högläsning, där högläsning ses av de flesta intervjuade som något som bidrar till läsförståelse, högre läshastighet och ordförståelse/utökat ordförråd. Flera av informanterna anger att de hellre lyssnar till ljudboken än att själva läsa högt eftersom de då kan se eleverna och ser hur de reagerar. Dessutom kan ljudböcker ha ljudeffekter som gör upplevelsen lite mer spännande.

³ Exempelvis krävs i årskurs 9 att ”eleven kan samtala om och diskutera varierande ämnen” (Lgr 11, 2018:266).

4.2.3 Fördelar respektive nackdelar med ljudbok i undervisningen

Informanterna ser flera fördelar med ljudbok i undervisningen. Bland annat anges att elever som är trötta eller som behöver koppla av kan lyssna till ljudböcker. Utöver detta nämns fördelar för de elever som aldrig läst böcker. Genom ljudböcker menar informanterna att dessa elever fått upp ögonen för läsning. Informant 2 berättar:

Det tycker jag är en otrolig fördel från att inte ens ha velat öppna en bok till att sitta flera timmar och lyssna [...] De tunna lättlästa böckerna, ärligt talat det är inte så mycket spänning i dem, det händer inte så mycket. Det är ju inte så att de här eleverna med läs- och skrivsvårigheter är dumma liksom, de tycker ju att det blir skittråkigt att läsa de där böckerna, vilket gör att de inte får intresse och då blir det en negativ spiral. Så att jag tycker det här med ljudböcker har ett stort värde.

(Informant 2, 11 april 2019)

Dessutom anses att eleverna kan förstå texter de annars inte skulle kunnat förstå:

Några som har svårt att läsa kanske får ut mer av boken om de lyssnar, att de kan följa med i texten och använda flera sinnen. Då kanske de kan förstå och ta till sig texten. De kanske kan "höra" [visar citattecken med fingrarna] mellan raderna.

(Informant 4, 11 april 2019)

Flera fördelar som att ordförrådet blir större och att eleverna övar både på läs- och hörförståelse nämns av informanterna. Därutöver tränas eleverna i betoning av ord. Att lyssna på ljudböcker gör att eleverna hör olika dialekter och inläsningar, vilket är positivt för elevernas förståelse för olikheter. Flera informanter ser ljudboken som en variation i undervisningen exempelvis för att eleverna får höra någon annan röst än lärarens. Fördelar ses också i att alla elever hör samma sak och följer samma tempo, vilket ger en bra gruppdynamik.

Nackdelar de flesta ser med läsning genom ljudbok för enskild elev är att många elever som ofta lyssnar till ljudböcker ibland kan tro att de inte kan läsa och blir således beroende av ljudböcker: "Nackdelen är väl för de här läs- och skriv-eleverna att de inte tror att de kan läsa. De blir för beroende av ljudböckerna ... Det blir inte naturligt för dem att läsa (informant 1, 10 april 2019). Ljudböcker kan göra att elever, speciellt de i läs- och skrivsvårigheter, minskar på själva läsningen och att det tar längre tid för dem att komma in i läsning i vanlig pappersbok. Detta anses kunna påverka skrivandet negativt.

Informant 3 menar att ljudboken inte alltid passar alla. En del tycker att tempot är för långsamt, andra att det går för fort. Det kan vara enkelt att tappa bort sig i texten och sedan inte kunna komma in i den igen. "Men det är ju liksom, det är ju samma sak, det passar inte alla att läsa en bok och det passar inte alla att lyssna på en bok" (informant 6, 15 april 2019).

Övriga nackdelar är att det är svårt att få tag i ljudböcker att spela upp i helklass. Att behöva gå till biblioteket och leta efter ljudbok på CD-skiva är omständligt och det är svårt att få tag på

den bok man verkligen tror eleverna vill höra. Dessutom vill lärarna att det ska finnas text till boken, vilket försvårar ytterligare.

4.2.4 Övrig multimodalitet i undervisningen

När det gäller multimodalitet i undervisningen använder de flesta informanter sig av olika typer av videos, dels Youtubeklipp och dels hela filmer eller undervisande filmsnuttar. Framför allt lyfts litteraturhistoria fram som ett bra ämne att visa olika typer av filmer om. Att eleverna får illustrationer anses hjälpa eleven att lära sig, liksom att filmer enklare kan skildra saker som läraren själv kan ha svårt att sätta ord på. Flera använder också Podcasts på olika sätt. Man uppger dessutom att eleverna själva får prova på att spela in både filmer och podcasts, utöver det att själva se och lyssna på dem. Att använda podcasts ses som mer modernt men informanterna uppger att det är svårt att hitta tid att lära sig och verkligen sätta sig in i nya digitala möjligheter.

E-böcker används av flera, ofta i kombination med ljudböcker. Genom multimodaliteten varierar undervisningen och alla elever har möjlighet att ta till sig information. ”De får använda flera sinnen och det gör undervisningen mer spännande och mer intressant” (informant 4, 11 april 2019).

De flesta informanter ser stora möjligheter med multimodal undervisning. Främst för att variera undervisningen och ge alla elever möjlighet att förstå och tolka information och att se eleven och anpassa undervisningen efter dem. Dock är de flesta också överens om att teknikstrul och för lite tid att själva sätta sig in i möjligheter gör att de drar sig för att använda det allra nyaste.

5 Diskussion

Här följer metoddiskussion samt diskussion av resultatet.

5.1 Metoddiskussion

Vid analysen av enkäter insåg jag att jag kunnat omformulera vissa frågor. Det hade dessutom varit en fördel att på förhand förklara skillnaden mellan ljudbok och talbok, eftersom detta kan ha påverkat de svarande. Det märktes vid min analys av materialet att ett par lärare inte kände till skillnaden kring talbok och ljudbok, medan andra verkade osäkra på vad de skulle svara på – ljudbok eller talbok? De valde att svara utifrån sin uppfattning om ljudboken.

Det hade varit en fördel att dela in åldersspannet som verksam lärare annorlunda, enligt Trost och Hultåker (2010:68f) bör det delas in som 1-5, 6-10 och så vidare, om denna typ av indelning önskas göras. Jag gjorde misstaget att dela in åldersspannet 1-5, 5-10 och så vidare, vilket gör att några kan ha känt sig osäkra på vilket de skulle välja. Eftersom längden på lärares yrkesutövning inte är central som frågeställning i denna uppsats är detta dock inget stort problem.

I gruppen där enkäten lades ut fanns 14 758 medlemmar. Av dessa, samt ett par från e-postmeddelande och Facebooks Messenger, svarade 112 personer på enkäten. Eftersom det är svårt att avgöra hur många som är aktiva medlemmar och hur många av dem som arbetar/har arbetat i år 7-9, är det svårt att avgöra hur gruppen representerar hela Sveriges lärarkår i svenska år 7-9. Det är nog möjligt att anta att antalet respondenter kunde varit betydligt större. Det är också möjligt att anta att de som besvarat enkäten har haft intresse i ämnet eller är personer som tycker om att besvara enkäter. En annan möjlighet är att det var just de som just då hade möjlighet och tid. På grund av detta kan inte resultatet tolkas kvantitativt eller säga något om hur lärare i Sverige generellt arbetar med ljudböcker i undervisningen. Istället visar undersökningen hur de tillfrågade arbetar med ljudboken i undervisningen. Detta ger således svar på hur de tillfrågade arbetar med ljudboken i undervisningen och i vilket syfte man använder den.

Det kan också, enligt Trost och Hultåker (2016:74f) finnas problem med öppna svarsfrågor på enkäter. Författarna menar att respondenter lätt väljer att hoppa över sådana frågor. I denna undersökning har detta inte varit ett problem. Jag ansåg att det för denna undersökning var viktigt att respondenterna hade möjlighet att svara fritt och eftersom alla som påbörjade enkäten också avslutade den har inte resultatet påverkats. Metoden anses därför vara en framgång för denna undersökning.

Intervjuerna genomfördes i informantens trygga miljö och också här arbetades med öppna frågor för att de intervjuade skulle kunna svara så trovärdigt och personligt som möjligt. Intervjuerna gjorde också att jag fick djupare förståelse för vissa svar, då jag hade möjlighet att ställa följdfrågor, vilket en enkätundersökning inte tillåter. Metoden anses lyckosam eftersom ämnet är relativt okänsligt och lärarna kunde talade fritt om sitt bruk till ljudbok. Jag menar att denna metod var positiv för undersökningen. I retroperspektiv hade det varit positivt att fråga mer kring nackdelar med ljudboken samt lite mer djupgående kring bruket av multimodal undervisning.

Det visade sig att intervjuerna kompletterade de svar enkätundersökningen erbjöd. Intervjuinformanterna kunde bland annat redogöra för möjligheter där enkätrespondenterna såg hinder, vilket gör att de båda metoderna komplementerat varandra väl.

5.2 Resultatdiskussion

Min inledande fråga var hur och varför tillfrågade lärare använder ljudböcker i undervisningen. Undersökningen gav ett hav av svar, från de som ställde sig positiva till ljudbok i helklass till de som undrade över elevernas förlust av lästräning. Både fördelar och nackdelar lyftes och ett flertal olika syften till bruket av ljudböcker i undervisningen framträdde. Ljudboken används av respondenterna framför allt på två sätt; antingen för de elever som har någon form av läsnedsättning eller som substitut för högläsning. Att elever i behov ska ha möjlighet att lyssna på texter är de flesta respondenter överens om. Däremot visar enkätundersökningen att många respondenter är skeptiska till att använda ljudböcker i undervisningen i helklass. En kritisk röst frågar hur man tar ut citat ur en text man lyssnar till. Andra ställer sig frågande till hur eleverna ska kunna jämföra textavsnitt eller markera svåra ord. Medan många enkätrespondenter ställer sig tvivlande eller frågande till ljudböckers möjligheter ser de intervjuade inte dessa utmaningar. De har istället skapat didaktiska lösningar för att framgångsrikt använda ljudboken i undervisningen. De lösningar som nämns är bland annat att använda någon typ av anteckningsmöjlighet, så som post-it-lappar, vid läsning. Eleverna kan då anteckna frågor eller annat de vill lyfta eller funderar över. Dessutom bör eleverna alltid ha texten framför sig, vilket gör att de också kan markera i texten samt gå tillbaka i texten när det behövs. Att alltid ha texten framför sig gör det således enkelt för eleverna att ta ut citat eller analysera texten och de svårigheter som lyfts av respondenterna kan med denna lösning övervinnas. Så kan det naturligtvis vara så att alla böcker inte ägnar sig som ljudböcker. En bok som av grafiska skäl är svår att läsa in som ljudbok kanske inte behöver användas i klassrumsundervisning.

Av enkätrespondenterna ställer sig ett flertal kritiska till att eleverna inte utnyttjar alla tillfällen de får till att själva läsa. Att eleverna inte skulle få läsa själva, se ord, utveckla sin läsning, lästempo och läsförståelse ses som ett stort problem. Andra respondenter påpekade att elevernas avkodningsförmåga blir lidande och att de aldrig kommer lära sig läsa ordentligt om de bara lyssnar till ljudböcker. Detta är intressant sett till vad forskning säger om högläsning. Det är viktigt att läraren följer upp det höglästa och det som har lyssnats till genom diskussioner. Forskare är överens om att det är i diskussioner och boksamtal som elevernas ordförråd och läsförståelse utvecklas. Molloy (2008:91, 95) säger att högläsning ger läsovana en möjlighet att

förstå texten och att elevernas ordförråd utvecklas vid samtal kring boken. Hasselbaum (2006:5ff) menar att högläsning ger möjlighet att höra svårare böcker, eftersom elevens egen avkodning inte blir avgörande för förståelsen. Också Wolfson (2008:107) menar att eleverna behöver övas också i att diskutera innehållet och förståelse för det lästa, inte bara avkodning och ordigenkänning. Medan respondenterna menar att eleverna själva bör läsa för att utvecklas menar Hasselbaum (2006:5ff) att eleverna genom att lyssna till svårare texter kan utveckla ordförråd, läsförståelse och reflektionsförmåga. Det är alltså i de efterföljande diskussionerna som möjligheter för fördjupad förståelse av texten skapas. Då elever lyssnar till ljudböcker högt i klassrummet hör alla elever samma text samtidigt. Eftersom alla elever hör samma text på samma tid kan diskussionerna också bli djupare och mer utvecklande för alla elever. Vidare kan den muntliga förmågan övas genom gemensamma diskussioner, vilket också är ett mål i svenskämnet. Det anges för betygsnivå E i svenska årskurs 7-9 att eleverna ska kunna ”samtala om och diskutera varierande ämnen” (Lgr 11 2018:266) vilket de alltså har möjlighet att öva på vid diskussioner kring texter. Ett flertal studier har också visat att ljudböcker bidrar till ökad läsförståelse, utökat ordförråd och ökad motivation för vidare läsning (Wolfson 2008:109f).

Respondenterna svarar att genom ljudboken skapas en gemenskap i klassen och då eleverna lyssnar till texten tillsammans kan läraren ha översikt över eleverna istället för att själva se ned i boken. Eftersom läraren ser eleverna hela tiden blir det enkelt att pausa uppspelningen då något bör diskuteras eller vid svåra ord. Detta kan dock upplevas problematiskt då det av andra respondenter anses som enklare att själv stanna upp i sin läsning än att trycka på paus. Axelsson (2016:1) uppmanar att elever använder ordet ”stopp” då det dyker upp ett svårt ord eller något de vill kommentera eller diskutera. På så sätt kan läraren enkelt avbryta uppspelningen för att diskutera eller svara på frågor. Wolfson (2008) skriver att genom ljudboken får alla elever möjlighet att läsa samma text. Också de elever som har låg läsmotivation eller lässvårigheter kan då uppleva handling och teman de annars inte kunnat läsa om. Detta anser jag bidra till att eleverna känner gemenskap och kan stärka ”vi-känslan” i klassen, eftersom alla elever kan diskutera samma material.

Att ljudboken erbjuder en möjlighet till variation av undervisningen samt en möjlighet för alla elever att följa med i undervisningen tycks de flesta respondenter ändå vara överens om. Säljö, Liberg och Lundgren (2017:193) menar att digitaliseringen i samhället bjuder på ändringar i undervisningen, och ljudbokens inträde i klassrummet är en förändring. Ljudboken varierar undervisningen och gör det möjligt att anpassa undervisningen utefter olika elevers olika behov, vilket lyfts fram som viktigt i Lgr 11 (2018:6).

Undersökningen visar att respondenterna anser att genom att använda ljudböcker i helklass för att motivera elever att läsa mer, eller visa att det finns andra sätt att läsa än bara med ögonen, kan läraren nå ut till fler elever. Undersökningen visar att de tillfrågade idag främst använder ljudböcker genom att lyssna tillsammans med klassen och pausa för att svara på frågor och diskutera innehållet. Detta motsvarar det normala bruket av högläsning, vilket alltså pekar på att ljudboken hos många av de tillfrågade har börjat ersätta eller samspela med högläsning. Att tillsammans lyssna på en ljudbok i klassrummet för att skapa gemenskap och läsmotivation verkar både forskning och tillfrågade respondenter vara eniga i och jag tror att ljudboken kan öppna för nya möjligheter som ännu inte setts vad gäller läsning.

Det finns också de som i enkätundersökningen ställer sig kritiska till uppläsningstempot av ljudböcker. De menar att tempot kan påverka eleverna på olika sätt, dels genom att det går för långsamt, dels genom att det går för fort. Respondenterna menar att elever tappar koncentrationen och motivationen till vidare läsning. Medan detta är fullt möjligt säger forskare att elever behöver träna på att sitta still och lyssna och öva sin koncentrationsförmåga (Hasselbaum 2006:9). Bredberg (2007) visade också i sin studie att eleverna inte alls tappade koncentrationen vid ljudbokslyssning, trots att de inte var vana vid mediet. Det är också i de flesta appar möjligt att korrigera uppläsningstempot, så en möjlighet kan vara att variera tempot för att finna det som passar klassen bäst. Alternativet är att låta eleverna lyssna enskilt i det tempo de själva finner bäst.

6 Avslutning

Genom mänsklighetens historia har det muntliga berättandet varit en viktig del i de allra flesta kulturer. Från att ha varit viktigt för människosläktets överlevnad har berättandet blivit en mysig stund med möjlighet för gemensam reflektion. I skolan är högläsning högt skattad, i de lägre åldrarna ses högläsning som viktig för att utveckla ordförråd och förbättra läsförståelsen. I de högre åldrarna kan högläsning bidra till motivation att läsa mer eller andra genrer, eller helt enkelt vara en ingång till den skönlitterära världen. Undersökningen visade att ungefär hälften av de som svarade på enkätundersökningen säger att de aldrig använder ljudböcker för helklass. Långt fler såg dock möjligheter med ljudbok i undervisningen, även om ett flertal frågetecken nämndes. Att ljudböcker är en stor del av många individers liv idag är ett faktum och att visa att det är okej att läsa med öronen anser jag vara viktigt. Som respondent 84 säger måste ”elever som går i skola på 2000-talet [...] få undervisning i vår tids medieanvändning”.

Framöver hoppas jag att forskningen kring ljudböcker i undervisningen breddas. Jag önskar att fördelar uppmärksammas av forskningen. Jag hade gärna sett en större och bredare undersökning där också elevernas syn på ljudboken tas med. Dessutom hoppas jag att de stora ljudboksleverantörerna följer BookBeats exempel och skapar abonnemang för skolor så att alla har möjlighet att spela upp ljudböcker i klassrummet.

Referenser

- Axelsson, Monica, 2016: Litteracitetsutveckling i olika åldrar och ämnen. I Skolverkets modul *Från vardagsspråk till ämnesspråk. Del 4: Litteracitetsutveckling*. (20.5.2019.) https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Forskoleklass/029-vardagssprak-amnessprak/del_04/Material/Flik/Del_04_MomentA/Artiklar/M29_Gr_04A_01_litteracitet.docx
- BookBeat, 2019. E-post. (27.4.2019.)
- Bredberg, Johan, 2007: *Användning och attityder till ljudboken i språkundervisningen på gymnasiet*. Jönköping: Högskolan för lärande och kommunikation, Högskolan i Jönköping.
- Chambers, Aidan, 2011: *Böcker inom och omkring oss*. 2 uppl. Huddinge: X Publishing.
- Denscombe, Martyn, 2018: *Forskningshandboken. För småskaliga forskningsprojekt inom samhällsvetenskaperna*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.
- Elwér, Åsa, 2017: Läsförståelse genom högläsning. I Skolverkets modul *Tidig läsundervisning. Del 5*. (10.5.2019) https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/F%3%B6rskoleklass/030_tidig-lasundervisning/del_05/Material/Flik/Del_05_MomentA/Artiklar/M30_F-3_05A_01_h%3%B6gl%3%A4sning_slutgiltig.docx
- Hallin, Anna Eva, 2017: Språkstörning i en digital värld. (30.4.2019) <https://www.sprakforskning.se/forskningsbloggen2/2017/9/11/digital>
- Hasselbaum, Ingrid, 2006: *Att läsa högt – viktigt, roligt, härligt!* 2 uppl. Lund: BTJ förlag.
- Henricsson, Ola & Lundgren, Michael, 2016: *Muntligt berättande i flerspråkiga klassrum*. Lund: Studentlitteratur.
- Johnson, Denise, 2003: Benefits of Audiobooks for All Readers (10.5.2019.) <http://www.readingrockets.org/article/benefits-audiobooks-all-readers>
- Khan, Nadim, 2018: *Läsning, motivation och ljudböcker - En kvantitativ studie av elevers attityder till bruket av ljudböcker som motivationsfrämjande för läsning av skönlitteratur*. Karlstads: Fakulteten för humaniora och samhällsvetenskap, Karlstads universitet. <http://kau.diva-portal.org/smash/record.jsf?pid=diva2%3A1229484&dswid=-2451>
- Legimus, 2019a: Om talböcker (10.5.2019.) <http://www.legimus.se/204704/om-talbocker>
- Legimus, 2019b: Vem får låna? (10.5.2019.) <http://www.legimus.se/100110/vem-far-lana>
- Linikko, Jari, u.å.: Mer tillgänglig undervisning genom variation. I Skolverkets modul *Specialpedagogik – Grundskola åk 1-9, modul. Inkludering och skolans praktik. Del 8*. (10.5.2019.)

[https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=2ahUKEwici77V3fXhAhVD-
yoKHW3HAocQFjAFegQICBAC&url=https%3A%2F%2Flarportalen.skolverket.se%2FLarportalenAPI%2Fapi-
v2%2Fdocument%2Fpath%2Flarportalen%2Fmaterial%2Finriktningar%2F4-
specialpedagogik%2FGrundskola%2F101_Inkludering_och_skolans_praktik%2Fdel_08%2FMaterial%2FFlik%2Fdel_08_MomentA%2FArtiklar%2FSP2_1-
9_08_02_variation.docx&usq=AOvVaw3lFxKaAwkJOrFYePH6zf9q](https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=6&ved=2ahUKEwici77V3fXhAhVD-
yoKHW3HAocQFjAFegQICBAC&url=https%3A%2F%2Flarportalen.skolverket.se%2FLarportalenAPI%2Fapi-
v2%2Fdocument%2Fpath%2Flarportalen%2Fmaterial%2Finriktningar%2F4-
specialpedagogik%2FGrundskola%2F101_Inkludering_och_skolans_praktik%2Fdel_08%2FMaterial%2FFlik%2Fdel_08_MomentA%2FArtiklar%2FSP2_1-
9_08_02_variation.docx&usq=AOvVaw3lFxKaAwkJOrFYePH6zf9q)

Lgr11, 2018: *Läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet*. 5 uppl. Stockholm: Skolverket.

Load2hear, 2019: Om ljudböcker (20.5.2019.) <http://www.load2hear.se/om-ljudbocker/>

Lundgren, Ulf. P., Liberg, Caroline & Säljö, Roger 2017: *Framtidens skola och utbildning – en betydande del av våra liv*. I: Lundgren, Ulf. P., Säljö, Roger & Liberg, Caroline (red.): *Lärande skola bildning, grundbok för lärare*. 4 uppl. Stockholm: Natur & Kultur.

Martinsson, Bengt-Göran, 2016: *Därför läser vi skönlitteratur*. I Skolverkets modul *Perspektiv på litteraturundervisning Del 1*. (10.5.2019.)
[https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-
v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Gymnasieskola/011-
perspektiv_litteraturundervisning/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M11_gym_01A_01_darfor_laser_vi.docx](https://larportalen.skolverket.se/LarportalenAPI/api-v2/document/path/larportalen/material/inriktningar/5-las-skriv/Gymnasieskola/011-perspektiv_litteraturundervisning/del_01/Material/Flik/Del_01_MomentA/Artiklar/M11_gym_01A_01_darfor_laser_vi.docx)

Molloy, Gunilla, 2008: *Reflekterande läsning och skrivning*. 2 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Myndigheten för tillgängliga medier, 2016: *Utgivningsplan Legimus 2017* (10.5.2019.)
https://www.mtm.se/contentassets/d9a64a09fe664be199b8eacc7d40e0b3/utgivningsplan_legimus-2017.pdf

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å1.: *Talböcker* (10.5.2019.)
<https://www.mtm.se/produkter-och-tjanster/talbocker/>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å2.: *Om oss* (10.5.2019.)
<https://www.mtm.se/om-oss>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å3.: *Upphovsrättslagen* (25.4.2019.)
<https://www.mtm.se/om-oss/uppdrag-och-lagar/upphovsrattslagen/>

Myndigheten för tillgängliga medier, u.å4.: *Legimus – Vårt bibliotek* (25.4.2019.)
<https://www.mtm.se/produkter-och-tjanster/legimus-se/>

Nationalencyklopedin, u.å.: *Talbok* (10.5.2019.)
<http://www.ne.se/uppslagsverk/encyklopedi/lang/talbok>

Nextory, 2019: *E-post*. (25.4.2019.)

Norström, Lars, 1997: *Bokprat Om barns läsande och om textsamtal mellan barn och vuxna*. Solna: Ekelunds förlag AB.

Patel, Runa & Dawidson, Bo, 2003: *Forskningsmetodikens grunder. Att planera, genomföra och rapportera en undersökning*. 3 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Reading Rockets, 2019: About us (10.5.2019.) <http://www.readingrockets.org/about>

Serafini, Frank, 2004: Audiobooks & Literacy, An Educator's Guide to Utilizing Audiobooks in the Classroom (28.4.2019.)

https://www.google.com/url?sa=t&rct=j&q=&esrc=s&source=web&cd=3&cad=rja&uact=8&ved=2ahUKEwip582m3pDiAhXv0qYKHZp5DqwQFjACegQIAhAC&url=https%3A%2F%2Fwww.randomhouse.com%2Fhighschool%2FRHI_magazine%2Fpdf%2Fserafini.pdf&usg=AOvVaw3JtGCcJDPNEonnuX2lCcYt

Storytel, 2019: E-post. (23.4.2019.)

The Free Dictionary, 2003-2019: WETA (10.5.2019.)

<https://acronyms.thefreedictionary.com/WETA>

Trost, Jan, 2010: *Kvalitativa intervjuer*. 4 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Trost, Jan & Hultåker, Oscar, 2016: *Enkätboken*. 5 uppl. Lund: Studentlitteratur.

Vetenskapsrådet, 2002: *Forskningsetiska principer inom humanistisk-samhällsvetenskaplig forskning*. Stockholm: Elanders Gotab.

Wolfson, Gene, 2008: *Using Audiobooks To Meet The Needs Of Adolescent Readers*: Iona College in New Rochelle, NY.

Information om undersökning av lärares bruk av ljudbok i undervisningen

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning. Jag kommer att skriva min magisteruppsats på lärarprogrammet i vår och genomför därför en undersökning för att se hur lärare i svenska använder (eller inte använder!) ljudböcker i sin undervisning. Min undersökning riktar in sig på lärare i svenska för årskurs 7-9.

Jag är intresserad av svar från så många som möjligt, oavsett om du använder ljudbok i undervisningen eller inte! Enkäten är kort och att fylla i den tar inte många minuter i anspråk (cirka 2-4 minuter). Du är helt anonym och ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen DiVA.

Hör gärna av er om ni har några frågor! Svara före 26 april.

Länk till undersökningen:

<https://sv.surveymonkey.com/r/FPGBF8V>

Lärares användning av ljudbok i undervisningen

1. Arbetar du som lärare i svenska årskurs 7-9?

- Ja
- Nej
- Jag har gjort det tidigare, men inte nu längre.

Formulärets nederkant

2. Hur länge har du arbetat som lärare i svenska 7-9?

- 0-1 år
- 1-5 år
- 5-10 år
- 10-20 år
- Över 20 år

3. Använder du ljudbok i din undervisning i svenska?

- Ja
- Nej

4. Hur använder du ljudboken i din undervisning? (Om du inte använder ljudbok lämnar du denna ruta tom.)

5. Om du inte använder ljudbok i undervisningen, skulle du kunna tänka dig att använda ljudboken i undervisningen? I så fall på vilket sätt? (Hoppa över denna fråga om du svarat att du använder ljudbok i undervisningen.)

6. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med ljudbok i undervisningen för helklass?

7. Vilka fördelar respektive nackdelar ser du med ljudbok i undervisningen för enskild elev?

Information om undersökning kring hur svensklärare använder ljudbok i undervisningen

Du tillfrågas härmed om deltagande i denna undersökning.

Jag heter Elinor Löfstaf och som en del av min utbildning skriver jag en magisteruppsats kring ljudböcker och deras plats i undervisningen. Jag önskar undersöka vad tidigare studier säger om hur ljudböcker kan användas i undervisningen samt intervju ett flertal lärare som undervisar i svenska i årskurs 7-9 för att ta reda på hur användning av ljudböcker i undervisningen går till i praktiken. Du har blivit tillfrågad att delta i min undersökning eftersom jag tror att du har stor kunskap i svenskämnet och kan bidra med bra tankar och idéer rörande mitt ämne..

I undersökningen kommer 6-8 lärare i svenska intervjuas under v. 15-17. Urvalet består av lärare i svenska i årskurs 7-9. Deltagandet i undersökningen beräknas ta omkring 30 minuter där du intervjuas med ljudupptagning av intervjun.

Dina svar är anonyma och kommer behandlas konfidentiellt. Ljudfilen förstörs efter uppsatsen godkänts. Du informeras då materialet har blivit förstört.

Ditt deltagande i undersökningen är helt frivilligt. Du har rätten att när som helst avbryta ditt deltagande utan närmare motivering och utan några negativa konsekvenser för dig.

Undersökningen kommer att presenteras i form av en uppsats vid Mälardalens högskola som i sin slutversion läggs ut på databasen DiVA.

Ansvariga för undersökningen är jag, Elinor Löfstaf, samt min handledare Annaliina Gynne. Elinor Löfstaf kan nås på telefon XXX-XX XXX XX eller mail: XX
Annaliina Gynne kan nås på telefon XXX-XX XX XX eller mail: XX

Västerås, 190410

Elinor Löfstaf

Intervjuguide Ljudbok i undervisningen

Hur länge har du arbetat som svensklärare?

Hur länge har du arbetat med svenska år 7-9?

Du har berättat att du brukar använda ljudböcker i din undervisning, kan du berätta hur du brukar använda ljudböckerna?

Hur ser en normal ”ljudboks-lektion” ut?

Hur skulle du förklara syftet med ljudbok i undervisningssyfte för helklass?

Vilka fördelar ser du med ljudböcker i undervisningen?

Vilka nackdelar kan du tänka dig? / Har du sett nackdelar med ljudbok i undervisningen?

Hur bedömer du elevers läsförståelse om de enbart lyssnar till texter?

Hur ser du på ljudboken som ett komplement till att läsa skönlitteratur?

Hur tänker du att du kan använda ljudböcker i framtiden i undervisningen?

Eventuellt frågor om svårt att komma igång:

*Använder du ljudbok för hela klassen eller enskild elev eller båda?

* Hur använder du ljudboken i helklass?

* Hur använder du ljudboken för enskild elev?

*Används ljudböcker olika med/i olika årskurser?

*Finns det någon annan typ av multimodalitet du använder i din undervisning?

*På vilket sätt använder du denna?

*Hur anser du att multimodal undervisning passar i klassrummet?

*Vilka fördelar och nackdelar ser du med multimodal undervisning?